

Betragtninger over misfostere i almindelighed / [Johan Daniel Herholdt].

Contributors

Herholdt, Johan Daniel, 1764-1836.

Publication/Creation

Copenhagen : H.F. Popp, 1828.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/b6pkgpne>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

BETRAGTNINGER

OVER

M I S F O S T E R E

I

ALMINDELIGHED.

AF

J. D. HERHOLDT

DR. OG PROFESSOR &c.

Særskilt aftrykt af det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Skrifter.

KJÖBENHAVN, 1828.

TRYKT I HARTV. FRID. POPPS BOGTRYKKERIE.

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b29346617>

Det Herredömmet, som Overtroen stundom har tilegnet sig over Fornuften, fremlyser neppe nogensteds klarere end af Læren om Abnormiteter i den dyriske Organisme. Fra de ældste Tider indtil mod Enden af det 17de Aarhundrede vrimlede Naturvidenskaben af utallige Vidundere i højst sælsomme organiske Skikkelser. Man besang og beskrev *Centaurer*, *Satyrer*, *Tritoner* og *Sirener*; man fangede Fiske-Munke, Fiske-Bisper og Fiske-Diævre; man fandt menneskelig Afkom formet efter Dyr og dyrisk Afkom formet efter Mennesker. Hos *Schött* (i hans *Physica curiosa*) findes en *Centaur* stukket i Kobber (pag. 557 Fig. 1), en Land-Satyr (Fig. 2 og 5), en Søe-Satyr (p. 565 Fig. 4), en Triton (Fig. 1), en Fiske-Munk (Fig. 2), en Fiske-Bisp (Fig. 5); en Fiske-Diævel er seet af *Athanas. Kircher*. Om disse monströse Væsner have desuden mangfoldige höist besynderlige Efterretninger. *Plinius* saae en Hippocentaur bevaret i Honning *). *Trallianus* beskrev den omstændeligere **). Af *Sirener* vil man have seet to Slags, flyvende og svømmende. Om de svømmende synger *Ovid* ***):

*) Lib. 7 Cap. 3. l. 9. c. v.

**) Lib. de mirabil. et longævis.

***) Lib. 3 de Arte amandi.

"Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora quaslibet admisas detinere rates." — En udførlig Beskrivelse over en saadan Söe-Sirene (eller Havfrue) findes hos *Athanasius Kircher* *). *Helmont* betragtede Fauner, Satyrer og Sirener som fornuftige Bæster, (bruta rationalia) der besadde Sprog, Fornuft, og udövede mechaniske Konster **). — En Fiske-Munk skal — som *Olaus Magnus* fortæller — være fundet opkastet af Söen paa den norske Kyst ***). En anden Fiskemunk blev fanget levende i Nordsöen. Den var först i en *Paludans* beröimte Museum, og blev siden fört til Slesvig ****). En tredie Fiske-Munk skal i Aaret 1187 være fanget levende ved Oxford. Der fortælles, at den blev bevogtet paa Slottet sammesteds i 6 Maaneder, men at den da fandt Leilighed til at löbe bort, og sprang i Söen *). Fiske-Bispen (*Episcopus marinus*) skal være fanget i Östersöen. Af en Fiske-Diævel eller Söe-Diævel (*Diabolus marinus*) findes denne rædsomme Beskrivelse hos *Athanas. Kircher* **). "Huic omni forma destituta facies, torti oculi, genæ inconcinnæ, rugisque oppletæ, barba ridicula, incom-

*) Lib. 3 artis magnet. part. 6. c. 2. §. 6. conf. *Cicero* de Finib. bon. & mal. L. V. c. 18. *Ovid.* Remed. amor. v. 789. *Scopuli Sirenum Virgilii* Aeneid. lib. V. v. 864.

**) L. de vera scient. p. 21.

***) *Olai Magni* Hist. Septentr. Lib. 21. c. 1. et *Rondellius* apud *Gesnerum* lib. 4. de aquatilibus.

****) *Adami Olearii* Bibl. et Antiquit. Ducis Gottorp. Schlesv. Ao. 1666 p. 44 og aftegnet Tab. 26 n 1.

*) Vid. *Childrey* in rebus naturalib. anglic. in descriptione Provincie Suffolk. p. 176. efter en gammel Autor *Rahul Coggeshall*.

**) *Iter ecstatic.* 11 Dialog. 3. c. 1. *Mundus subterr.* p. 623.

positi capilli, si capilli vocandi, monstrosæ manus alis vespertilionum similes, asperum squameum corpus, humanæ tamen figuræ, si membrorum situs et ordo attendatur, non dissimilis." — Jeg forbigaaer lignende Fortællinger om Söe-Heste (hippopotami), seete i den saa kaldte Taffel-Bugt ved det gode Haabs ForbiERG*), om en heel Hjord af Strandqvæg (pecus marinum) som en Danneqvinde saae i Söen fra Strandvejen mellem Kjöge og Kjöbenhavn**), og flere deslige.

Ved at granske efter *Naturens Hensigt* (causa finalis) med Misfosternes Production, blev man ledet til at betragte hver saadan Afvigelse som et Varsel om Guds Hevn, og knyttede derved Læren om Misfostere paa det nöjeste til Menneskeslægtens Historie. Intet Under altsaa, at de henrundne Seklers mærkværdigste Begivenheder findes opstillede som virkeligen bebudede ved saadanne Tegn. En Offerkoe, der under Jerusalems Beleiring fødte et Lam, bebudede denne Stads Ödelæggelse. — Babylons Fald forkyndtes ved et Föl, kastet af Zopyri Mulæsel. — I Xerxes's Tid blev en Ræv, födt af en Hoppe, betragtet som Varsel for hans Riges Oplösning. — I Alexander den Stores Regjeringstid blev Rigets pludselige Undergang efter hans Död forkyndt ved en Vansksbning, hvis övre Deel havde en menneskelig, men den nedre en bæstisk Form. Et Faar fødte en Löveunge som Varsel om Nicippi Tyrannie***). Lignende Varsler om Sædernes Forfald saae man under Keiser

*) s. *Bollings* ostindiske Reisebog. Kbhvn 1678 4to.

**) Th. Bartholini acta med. Vol. V. p. 11.

***) Coelius Rhodiginus og Licetus p. 156.

Constantini Aaret 528, om Mahomed's Ankomst 578, og om mange andre vigtige Begivenheder, f. Ex. i Aarene 714, 1232, 1253, 1598, 1496, 1612, &c.*). Fandt man Tænder i et nyfødt Barns Mund, saa bebudede saadant Misvæxt og Hungersnød; havde et Barn overtallige Been, saa kunde man vente en fiendtlig Hærs Overfald; sammenvoxede Tvillinger forkyndte Borgerkrig, o. s. v. Ved at søge efter den *naturlige Aarsag* (*causa effectrix* s. *formatrix*) til organiske Abnormiteter, gik man ud fra den almindelige Erfaring: at hver enslig Dyrart kun formaaer at producere Afkom af samme Art, og antog som Følge heraf, at Misfostere af blandet Form (eller de saakaldte monstra in specie) maatte være avlede af to Væsener af ulige eller forskjellig Art. Alt for let lod man derpaa Phantasien udklække hvad Naturen ikke havde skabt, eller man saae, som i Gellerts bekjendte Fabel, indbildte Ligheder, hvor ingen virkelige fandtes. Saaledes blev man ledet til at yde Djævelen og onde Aander, som producerende Væsener, et eget Capitel i Læren om de organiske Abnormiteter, og saaledes faldt man paa, at betragte Beblandelse med Dyr, som den frodigste Kilde for Udspringet af blandede organiske Former. Læren om Misfostere maatte da nödvendigen gribe dybt ind i Menneskeslægten's Anliggender, vinde höi Interesse for Statsmanden, Philosophen, Theologen, Juristen og Naturgranskeren. Djævelens lönlige Omgang med Qvinder anledigede snart Hexeprocesser med alle disses ligesaa latterlige Optrin som grusomme Følger. Vankundige Dommere fæstede Liid til Besvangrede, som under Torturen tilstode, at have været fristede

*) Ulyssis Aldrovandi monstrorum historia 1599, pag. 379.

af onde Aander. "Jam sibi cum malis geniis congressa videbatur," siger *Kerckering* om en saadan ulykkelig Quinde, i hans *Spicilegium anatomicum* obs. 25, hvis Overskrift er: *Monstrum Cacedæmonis picturæ, quam hominis figuræ, similis* Ao. 1670. Paa samme Tid undersøgte Naturgrandskere i fuld Alvor: hvorledes Dæmoner eller onde Aander mueligen kunde udføre mandigt Spil? "Dæmon, siger *Riolan*, non habet semen, aut si habet, est impropportionatum, proinde immiscibile humano. Dæmon et homo differunt genere physico, cumque eorum, si quod habent, semen longe sit potentius humano, dæmonem, non hominem generant. Itaque hujus opinionis fautores hoc excogitarunt effugium, dæmones tanta ingenii et corporis subtilitate pollere, ut possint semen viri clanculum excipere, quod in sinum mulieris citissime transmittant. Fabulæ — tilføjer han — sunt confictæ olim a scortatoribus ad celandam mulierum impudicitiam,' quæ a diivis et heroibus compressæ dicebantur, cum parens ignorabatur. Melancholicorum potius sunt somnia, effectus imaginationis læsæ, cum vetulæ se subigi affirmant a dæmone."

Samme Tillid fattede man til Læren om bæstisk Afkom; Menneskets Drift til dyrisk Beblandelse, drog man ingenlunde i Tvivl. "Ligesom der gives Qvinder, siger *Riolan* paa et andet Sted *),

*) Ut quædam sunt mulieres, quæ malunt canibus et cercopitecis congre-
di quam viris, Pasiphæ cum tauro, Semiramis cum equo, Alcippæ
cum elephanto; ita sunt quidam viri, qui mulierum concubitum adeo
oderunt, ut malint capram aut vaccam inire quam mulierem. *Rio-
lani Opera* p. 834.

som hellere ville have Omgang med Hunde og Markatte end med Mænd, saaledes findes ogsaa Mænd, som holde meer af en Gjed eller Qvie end af en Qvinde." — Periander spurgte Thales: Hvad er Skyld i, at her i Athenen födes saa mange Misfostere, og hvorledes afværges saadant i Fremtiden? Thales svarede: "cave, ne quis posthac sui gregis curam adolescenti committat." Plato vilde, at i hans Republik alle Misfostere skulde bevogtes i Löndom, "at ikke — tilföier han — Qvindernes slibrige Phantasie, naar de betragtede saadanne, skulde forlede dem til at föde lignende." — I Aaret 1543 lod Kong Frantz I. en Qvinde i Avignon brændes, som for Domstolen tilstod, at være skjændet af Hunden Amasius, og derefter at have födt et Misfoster, som havde et Menneskehoved, men Ören, Hals, Arme og Been m. v. som en Hund (Licet. p. 186). Saa tryk var man ved Hypothesen om bæstisk Afkom. Den syntes alt for naturlig til at der behövedes enten physiologisk Forklaring eller analoge Forsög, for at forvisse sig om den stemte med Naturens Lovforskrifter eller ikke. Man fandt jo organiske *Former blandede*, og ansaae dette for et tilstrækkeligt Beviis. Turgel Sprachalag var avlet af en Björn. Hujus historiam, siger Licet (p. 165) ex Delrio, Saxone Grammatico, Joanne et Olao Magno, utroque Upsaliensi Episcopo, brevibus repetere, necessarium duximus. Nempe in Svecia puellam eximiæ pulchritudinis, ancillis commissam, quum extra oppidum ad recreandum animum exivisset, ab urso miræ magnitudinis, ancillis consternatis, amplexam raptamque, et molliter unguibus receptam, ad specum in nemore abditum delatam fuisse, atque in summo timore ab urso amante ad concubitus expetitam, bruto commistam, a quo canibus cru-

dis quotidie venatu captis enutriebatur, in utero gestasse ac partum edidisse, monstrum pilosum, membris humanis; quem infantem a venatoribus, interfecto urso, ad patriam delatum patris nomine ursum appellarunt; ille autem parentis necem inultam non passus est, adolescens enim venatores illos interemit: postea vero ex accepta uxore filium genuit nomine Trugellum Sprachaleg, a quo Ulfo genitus est Svenonis, Danorum Regis, pater." — Samme naturstridige Fabel gjentager *Riolan* efter Saxo Grammaticus med det Tillæg: Daniæ reges ducunt sibi laudi, quod genus traxerint a patre Trugelli Sprachaleg, quem constat, ex puella ab urso compressa natum *). — Julius Cæsars Hest Asturcus havde Forbeen med Menneskefödder (Winther tract. nov. Fig. 21). En Hest med et qvindeligt Ansigt blev födt i Omegnen af Verona i Aaret 1254 (Fig. 22 ibid.) En anden Hest havde en Hundehale (ibid. fig. 26). — Herodot har beskrevet en Qvindes fortroelige Omgang med en Buk. Hos Plutarch findes Fortællinger om Onoscele, som Aristoxeni Ephesii, og om Hippoma som Fluvii Stellii kjödelige Afkom. — Kong Henrik d. 3die i Frankrige havde faaet en vild Dreng til Foræring, hvis Hud lignede et Björneskind; Kong Carl d. 2den en lignende af Dr. Humiers. — En tydsk Koe havde födt en smuk Dreng, om hvilken Delrius siger: "Vivit omnino addictus pietati ad expiationem sui ortus; verum stupet illi animus et belluinum quiddam redolet." — Man havde opskaaret en drægtig Koe, og fundet Hundehvalpe i dens Bör **). Var det da

*) Opera p. 839.

**) "Rygtet fortalte — siger *Thomas Bartholin* — at en Koe i Omegnen af Kronborg havde været drægtig med en Kalv og med 30 Hunde-

umueligt, at man i hiine Overtroens Dage endnu kunde tvivle om Sagens Rigtighed? — Först sildig opstod fornuftig Tvivl hos Naturgrandskerne. Imellem de blandede Former eller saakaldte Monstra in specie fandt man nemlig nogle, som kun udtrykte ufuldkomne Ligheder, saa at man blev i Uvished om, fra hvilke Dyrarter Abnormiteterne rigtigst kunde hidledes; man traf dernæst i menneskelig Afkom organiske Former af Dyr, hvis Blandelse med Qvinder maatte ansees for umuelig. Annalerne fortælle nemlig om Menneskebyrd, som lignede Björne, Sviin, Katte, Gjæs, Fiske og Amphibier; ja man fandt endog organiske Former af flere höjst forskjellige Dyrarter tydeligen udtrykte i een og samme Abnormitet. Forgjæves søger fordomsfri Opmærksomhed paa disse Former at fremstille Hypothesen om so-

hvalpe tillige. Sognepræsten i Esbøndrup, *Axel Grove*, oplyste Sagen noget nøjere. Paa Gaarden (villa) Boeland i Maarum Sogn — skriver han den 1 Mart. 1663 — döde en drægtig Koe, som ikke kunde kaste sin Byrd. Da den blev opskaaren, fandt man i dens Bör, foruden en velskabt Kalv, 30 levende Hundehvalpe, hver især indviklet i sin Hinde og indsluttet i sit eget Rum. Hvalpene vendte Hovederne mod hverandre, og gabede med Munden; den forreste Deel af deres Legemer var smal, Bagdelen tykkere. — Meer, siger *Th. Bartholin*, har jeg ikke kunnet erfare om denne Historie, thi Bönderne nedgravede strax Hvalpene i Möddingen. Dersom det har været virkelige Hundehvalpe, saa er deres Fremavling höist tvivlsom: "an canes pastorales vel villatici vaccam conscenderint, an aliunde canis forma inducta? An cotyledones adstantibus imposuerint, catulosque mentiti sint, scrupulosis rerum censoribus relinquo expendendum. In dubiis enim *ἑπηρεῖν* (hæsitare) malo, quam incerto iudicio fallere."

domitisk Afkom i sit rette Lys. Endeligen fandt man ved gentagne Forsøg bekræftet, at Beblandelse af meget ulige Dyrarter intet organisk Product yder, at nærbeslægtede Dyrs Afkom sædvanligen er ufrugtbar; en Naturlov, som dog allerede havde været bekendt i Aristoteles's Tid *). Intet Under altsaa, at Hypo-

*) Det turde være af særdeles Vigtighed, om den Kongl. Veterinær-Skoles og det Kongl. Stutteries Forstandere vilde, med Hensyn til vort Æmne, bekjendtgjøre Resultaterne af deres Iagttagelser angaaende organiske Form-Forandringer i allehaande Dyrclasser. — Højest interessant vilde det være, fra paalidelige Kilder at faae Oplysning om: hvorvidt saadanne Forandringer ere den absolute Virkning af forskjellige Racers Blanding? hvorvidt Dyr af nær eller fjernt beslægtede Arter kunne beblande sig og avle Afarter? hvorvidt saadanne Afarters Organisme er forskjellig fra deres Forældres? om nogen Afart formaaer at producere Afkom, og i saa Tilfælde under hvilke Naturbetingelser? om — eller hvilke — abnorme Formforandringer ere indskrænkede til enkelte Generationer, eller om de omsider vorde en Naturtypus for den udartede Families Afkom? om den normelle Form kan vende tilbage igjen ved Beblandelse med Afartens oprindelige Slægt? hvorvidt Forandringer i Dyrenes Farve og Form kunne fremtvinges ved Kunst, især ved objective og phantastiske Indvirkninger, saavel under Parrings-Momentet som under Svangerskabet? Kort: om alle de hidrørende Phænomener, hvilke man iagttager hos Dyrene, kunne udledes fra Modificationer i den af nyere Naturforskere antagne Urtypus for de organiske Væsners Production? — en Anskuelse af hvilken findes Spor hos Oldtidens Viise. — Appello, siger *Riolan* (Opera p. 833) monstrum in specie mixtum genus, prolemque biformem, quando partus refert animalium diversæ speciei effigiem, capite hominem, reliquo corpore canem, aut piscem, qualia *Aristoteles* commemorat (l. 4 de historia

thesen om sodomitisk tilligemed hiin om dæmonisk Afkom nu har tabt alle sine overtroiske Tilhængere. See her Resultatet af den hele Lære om sodomistisk Afkom, saaledes som det nu findes opstillet i Medicina forensis: "Ex homine non nisi homo nasci potest. Si forte monstrum, ex animali bruto productum, ad foetus humani formam accedere videtur, solerti tamen disquisitione, ex bestia hominem nasci non posse apparebit. (*Ludwig institut. med. forensis. Lips. 1774. p. 161. §. 406*). "Endnu mindre tør Medicus forensis bekræfte en mueligen opkommen Mistanke om Beblandelse med nogetsomhelst Dyr, grundet paa et Barns virkelige eller tilfældige Liighed med et saadant; thi det synes tilfulde beviist, at Menneskers og Dyrs Kjönsblandinger ere ufrugtbare; det maatte da være — som dog er meget tvivlsomt, — at Samleje med de Aber, der meest ligne Mennesket, gjorde en Undtagelse fra denne Regel *)."

Læren om den mödrene Phantasies Indflydelse paa Fostrets Form er da blandt alle Hypotheser om Misfosteres Oprindelse, den eneste, hvis Værd endnu ikke er tilfulde bestemt. Den er lige ærværdig ved sin Ælde, sine Ophavsmænd og sine

animalium). Hoc modo *Empedocles* existimabat naturam ab initio res suas genuisse, sed usu longo et experientia sapientiore, in species unius generis, quibus videmus constare mundum, illas tandem decrevisse." — Det er, sammenholdt med denne Yttring af *Empedocles*, mærkeligt, at nyere Naturgrandskere ville have seet *præadamitiske* Frøer af selvsamme organiske Form, som den, der characteriserer disse Dyr i vort 19de Aarhundrede!

*) *Kloses System der gerichtlichen Physik; Pag. 315, §. 56.*

Tilhængere. Patriarchen *Jacob* lagde den til Grund for sin egen-
 nyttige Hensigt, at fremme en talrig Yngel af spraglede eller plette-
 de Faar. (1te Mosebog 50 Cap.) I Grækenland var en Kone anklaget
 som utugtig, fordi hun, skjönt selv hviid og gift med en hviid
 Mand, havde födt et sort Barn; *Hippocrates* reddede hende ved
 at gjøre Dommeren opmærksom paa Barnets Lighed med et Por-
 trait af en Neger, som hang i hendes Sovekammer. *Paræus* siger
 herom: Quemadmodum et illa, quæ cum viro candido juncta
 Æthiopis imaginem intuendo Æthiopen alba concepisse et pepe-
 risse dicitur, Hippocratis ingenio a crimine adulterii liberata,
 cui crediderunt sola imaginationis vi ex albis ortum fuisse ni-
 grum. (Lib. 27 c. 7). *Quintilian* forsvarede paa samme Maade
 en anden Quinde mod en Mistanke, der var grundet paa samme
 Phænomen *). *Soranus* fortæller, efter *Augustinus*, at Tyrannen
Dionysius, som havde et stygt Udseende, skal have befalet sin
 Gemalinde, stedse at have et skjönt Billede i sit Gemak, for
 under dets Beskuelse ved Indbildningskraftens Hjælp at undfange
 og föde et Barn, som lignede ikke Faderen selv, men dette
 Billede. *Galen* fortæller om en meget hæslig men riig Mand,
 som gjerne vilde være Fader til en smuk Søn, at han hængte
 Portraitet af en deilig Dreng lige for sin Seng, at hans Kone
 under hvert Samleje med stadigt Blik maatte betragte dette Por-
 trait; hvilket havde den Virkning, at hun fødte et Barn, som
 lignede Portraitet meer end Faderen **). Det er altsaa klart,

*) *Stengelius de monstribus cap. 5. §. 9.*

**) *J. V. Müllers Diss. sistens nævorum origines §. 21.*

at man fra Oldtiden af har troet, at svangre Fruentimre og svangre Dyr kunde forsee sig paa allehaande Objecter, eller med andre Ord, at phantastiske Billeder hos Moderen kunde foraarsage Abnormiteter i Fosterets Organisme. Under hiine saa ærværdige Ophavsmænd maatte da denne Hypothese let vinde Tilhængere. Hvad Jacobs Autoritet var for Almuen, blev, i det mindste indtil *Paracelsi* og *Helmonts* *) Tid, Hippocrats for Lægerne. Efter dens indre Natur maatte den ogsaa snart vinde Fortrinet for de för anförte Anskuelser. Hiine udsatte nemlig Qvinden, der fødte en Vanskabning, for Mistanke om skjændige Laster, som Aarsag til Abnormiteten i hendes Byrd; efter denne derimod lod Oprindelsen til alle endog dæmoniske, sodomitiske og ellers ubegribelige Former sig, som det syntes, forklare paa den uskyldigste Maade. Phantasies skabende Kraft er jo mindre begrændset, eller mere omfattende, end samtlige Billeder af virkelige eller sandselige Ob-

*) Immane, — siger *Oligerus Jacobæus* — quantum in prægnantibus valeat imaginatio! quas embryoni inculpat figuras! quoties ex Æthiopum aspectu foetus editi, noctis colore tincti! Testis ante pauculos annos mulier ultrajectensis, quæ statuam ante ædes viri nicotianam vendentis, in signum venalis herbæ collocatum, et Æthiopem pilis crispis oculisque protuberantibus referentem, sæpius cum voluptate aspexit, partusque tempore, infantem peperit coloris ex flavo nigricantis congressu prodeunt. Apud *Thomam Fuienum* et *Licetum* larga exemplorum seges. Vires imaginationis prægnantium oves Jacobææ luculenter testantur, quæ inspectis virgarum sub aquis latitantium, foetus varii coloris parturiebant. (Thom. Bartholini acta medica Vol. III. p. 97. obs. 69.)

jecter; det vilde ogsaa være stridende mod den menneskelige Natur, dersom man af Qvinden fordrede, at hun under alle Livets Omstændigheder skulde kunne modstaae eller afværge Phantasieens blændende Spil. Intet Under altsaa, at denne Hypothes i Aartusinde er som en Troesartikel bleven hyldet næsten af hele Menneskeslægten. Romerne kaldte efter denne Hypothes organiske Mærker paa Barnet: *nævi materni*, Tydskerne: *Muttermäler*, *Mutterfleck*, Franskmændene: *Envies*. Intet Under; at den til alle Tider har havt saa mange og saa agtværdige Forsvarere. Som Hjemmel for dens Paalidelighed har man opkastet følgende Spørgsmaal: Tör Nogen nægte, at Phantasien for Mennesket under dets naturlige eller magnetiske Sövn ofte ved Drömme virkeligen udtrykker sin Indflydelse paa Organismens dyriske og vegetative Livs Phænomener? "Ligesom Drømmen — siger *Brandis* — indvirker paa locomotive Muskler og paa enkelte Sandseorganer, og kan sætte disse i livelig Virksomhed, saa synes de Tilfælde i det mindste ikke aldeles utroelige, i hvilke den ogsaa har virket paa blot vegeterende Organer og i disse frembragt forandret vegetativ Virksomhed. Fortællingerne om Personer, der, efterat have drömt, at de toge en Dosis Rhabarber, have laxeret, eller af et Steenkast paa Maven i Drömme have faaet en stor sort Plet af en Næves Størrelse, og af Dröm om et Saar paa Foden, som den Drømmende Dagen forhen havde seet, har frembragt et virkeligt Saar paa Foden, — kunne nu, i Henseende til historisk Sandhed, ikke undersøges; a priori at erklære dem for Fabler er vel den letteste, men ikke den sikkerste og billigste Vei." — Kan der tvivles om, at Lægen, ved blot psychiske Midler, underti-

den har helbredet Sygdomme, ja endog Abnormiteter i Organismens Form, f. Ex. Modermærker (nævi) og desl.? Have vi ikke mange Beviser for Phantasieens eller Sympathiens Indvirkning fra et Individ til et andet? — "Det fortjener at bemærkes, at der ved enhver kraftig Yttring af Indbildningskraften, finder en vis Forandring Sted i Legemet, hvilken svarer til dets Natur. Ved en heftig Appetit, ved Tanken om en Yndlingsret, stimuleres Spyttkjertlerne til en Secretion af Spyttet, som forbereder Svælgningen. Vi føle os selv i en kraftigere, ophøiet Sindsstemning ved en levende Forestilling om Andres kraftfulde, heroiske, værdige Daad. Blodet sniger sig langsommere i vore Aarer, Huden rynker sig, ved Beskrivelse af noget i høi Grad Rædsomt, og under det heftige Indtryk, som indbildt Fare opvækker, antager vort Legem en Stilling, hvorved vi søge at undgaae den. Uindskrænket Tillid til Andres hemmelighedsfulde Vælde sætter det hele System i et meget gunstigt Forhold til de Virkninger, som Gjenstandene for denne Tillid agte at frembringe. Dette forklarer Meget af hvad der er Sandt i Magnetiseurers Paastand, og baade Magnetiseurens og Patientens Stemning til Overdrivelser vil bidrage til at forklare det Övrigt *)." — Hvi skulde da en lignende Indvirkning ikke kunne antages mellem Moder og Foster, især da begge ved Navlesnoren staae i organisk Forbindelse med hinanden? Hvorfor ere Abnormiteter i Legemets Form saa sjeldne blandt *Dyr*, saa hyppige blandt *Mennesker*? Mon ikke, som alleerde *Aristoteles* lærte, fordi *Qvinden* af Naturen er begavet med et større Maal af Phantasie

*) *Cadogan's philosophical treatise on the passions*. London 1802. Pag. 296.

end *Dyret*? — Hvorfor avle Dyr af *forskjellig* Art, f. Ex. en Hingst og en Æselinde, et Mulæsel som nærmeste Afart? Hvorfor forædles en ringere Dyr-Race, naar den blandes med en ædlere af samme Art? Hvorfor födes Mulatter efter Beblandelse mellem Europæere og Negre? — Hvorfor ligner et Barn snart sin Fader, snart sin Moder, snart begge tillige? Röber ikke denne Iagttagelse, at begge Forældre ved en gjensidig Polaritet have Deel i Fosterets Form, eller at der virkelig er en dynamisk, en phantastisk Forening mellem dem alle tre? — Til disse og flere lignende Spörgsmaal föjede man techniske Grunde, for at give den Jacob-Hippocratiske Hypothes et videnskabeligt Anströg, og end meer omgjerde den med physisk Probabilitet.

”Verisimile est, siger *Riolan*, vi fortis imaginationis non quidem pluvias aut tonitrua excitari posse, ut falso Magi persuadere volunt, sed phantasmatis visu vel auditu perceptis, quidni similitudo quædam imprimetur materiæ molli, ad recipiendas quasvis imagines paratissimæ? Non est dubium, imaginationem in humores et spiritus tantum habere imperium, ut non solum vigilianti, sed etiam dormienti objecta formosæ mulieris imago lentiginem excitet. Quid mirum igitur, si spirituum ministerio humores ita moveat, ita contemperet, obsequentem materiam ita delineet, ut rei visæ, vel auditæ, vel cogitatæ, imaginem in molli foetu, vel in toto, vel in parte, repræsentet? Cur ad adspectum oscitantis oscitamus? Potest imaginatio rei, quam mater attentius inspexerit, similitudinem imprimere, ut concolorem foetum efficere; sic enim Æthiopissa album et alba nigrum foetum edidit. Potest etiam stigmata rei visæ, auditæ, cogitatæ imprimere; quidni ergo visi dæmonis cum forti apprehensione

effigiei tenello foetui imprimetur? *)' — Endelig søgde man ogsaa, at bekræfte den med Fortællinger og Iagttagelser om Misfostere af alle Slags, hvis Form syntes bestemt ved Phantasiens Indtryk.

Thomas Bartholin saae i Holland 1658 et Barn, som havde et Kattehoved **). Dets Moder var under Svangerskabet bleven forskrækket over en Kat, som uventet havde lagt sig i hendes Seng. — *Heister* fortæller, at en Kone fødte et Barn, som manglede Hjernen, eller var en saakaldet Acephalus. Han meente, at hun havde forseet sig paa en Hare. — En anden Kone fødte et Misfoster af samme Form. *Sandifort* fortæller, at hun selv troede, at have forseet sig paa en Hund. — Atter en anden Kone fødte en lignende Acephalus, men meente, at hun i Begyndelsen af sit Svangerskab havde forseet sig paa en Abekat ***). — En Kone fødte et Barn, hvis Ansigt var vanskabt. Öienlaagene vare sammenvoxede, Næsen fattedes næsten aldeles, i Stedet for to Næseboer, saaes kun et rundt Hul. Hun troede, at have forseet sig paa en Markskriger, som offentlig paa Tor-

*) *Riolani Opera* p. 835.

**) *Th. Bartholini hist. anat. rar.* — Om Benævnelsen *Kattehoved* bemærker *Lawrence* Følgende: 'Naar Overfladen af Hovedet overordentlig meget viger tilbage bag Öinene, sees disse særdeles fremstaaende, hvilket giver det Hele en paafaldende Liighed med et Kattehoved; derfor har man i Tydskland kaldet saadanne Fostere "*Katzenköpfe*." (S. Account of a child born without a brain, which lived four days, i *medical & chirurgical Transactions*. London 1814, pag. 166).

***) *Mauriceau observ. sur la grossesse et l'accouchement*. Paris 1695. observ. 348.

vet havde gjort alskens Grimacer *). — To Koner stode paa Gaden i Mainz og sladdrede, da en tredie kom til, og ved et Tryk bagfra uventet stødte deres Pander mod hinanden. Den ene Kone, som var frugtsommelig, blev forskrækket over denne Spøg, og fødte derefter Tvillinger, hvis Pander vare sammenvoxede **). *Mynster* i Mainz saae disse to Börn i deres 6te Leveaar. (ifr. *Kloses System*. &c. p. 150 §. 46). De levede i 10 Aar. — En frugtsommelig Kone saae, at en Mand blev under et Slagsmaal stukket ihjel og styrtede omkuld. Hun holdt Haanden for sine Öjne, og bad til Gud for den Ulykkelige ***). Samme Dag fødte hun et Barn, hvis Hoved var giennemstukket fra Öjnene indtil Baghovedet. — En Kone saae en Hund dandse, og fødte derefter et Barn med fordreiede Been &c. *). — En anden Kone fødte et Barn, som havde Lighed med en stor Skildpadde. Hun troede, at have forseet sig paa en Afbildning af en stor Ræv, som hang i hendes Sovekammer; *Mauriceau* derimod, der ingen Liighed fandt mellem Barnet og hiin Afbildning, betragtede Abnormiteten som Virkning af et Stød, Konen havde faaet paa Bugen **). — En frugtsommelig Kone i Breisgau saae et Barn styrte ned fra en betydelig Höide; hun forestillede sig, at Barnet maatte i det mindste lemlæstes, om ei brække Halsen. Man fandt dog siden, at det ikke havde

*) Idem observ. 385.

**) Licet. p. 105 med Figuren.

***) *Chr. Volltern v. Metzungen Hebammenschul.* Stuttg. 1679 p. 307

*) Olig. Jacobæus i *Acta med.* Vol. III. p. 29.

**) L. c. Observ. 253.

taget synderlig Skade. Konen derimod fødte, som Virkning af sin Skræk, et dødt Barn, hvis Lemmer alle vare brækkede og krumme *). — En Borgerkone blev 1675 forskrækket ved at see en Tigger, som kun havde een Arm og var lam i sit ene Been; hun fødte kort derefter en Søn, som mangledede en Haand og havde et kroget Been **). En lignende Historie fortælles af *Ole Borch* om en ung Kone, som blev forskrækket i sit Svangerskabs fjerde Maaned ved Synet af en vanför Tigger, og 5 Maaneder derefter fødte et Barn med vanskabte Lemmer. — En Kone lod slagte en Kalv; hun blev forskrækket ved Synet af dets Indvolde, og fødte 5 Dage derefter et Barn, hvis Tarme, Lever, Milt og Næt, hang uden for Bugen ***). — En frugtsommelig Kone saae paa Gaden en Kat, som var bleven overkjört, saa at dens Tarme hang udenfor Livet; hun blev saa forfærdet over dette Syn, at hun strax gik hjem, og fødte et Barn, paa hvilket Underlivet var aabent og Indvoldene hang ud *). — En frugtsommelig Kone blev forskrækket ved at see sin Mand uventet saaret i Brystet; hun fødte derefter et Barn, som havde et Saar paa samme Sted **). En anden frugtsommelig Kone saae en Forbryder halshugges, hun vendte hjem og fødte et Barn, som intet Hoved havde. — En Kone i Prag var tilstæde ved et Jödebarns

*) *G. F. Hildani Opera.* 1660.

**) *Th. Bartholin Acta med.* Vol. II. p. 201 p. 2.

***) *Mauriceau l. c.*

*) *Kaltschmidts Programm til Hufelands Dissert. de embryone hernioso.* 1767.

**) *Paræi Opera.*

Omskjærelse; hun fødte 3 Uger derefter et Drengbarn, hvis membrum var ligesom afskaaret. — Et Pigebarn, som manglede Hjerne, blev 1659 født i Bergen; det havde pudenda sexus virilis i Munden, og levede kun $\frac{1}{2}$ Time *). Den 7de August 1673 blev i Larsbjörnstræde her i Kiöbenhavn født et Barn, der havde Haaret ligesom opkruset efter den Tids Mode. Nogle meente, at Moderen havde forseet sig paa en friseret Hofdame; andre, at dets Form var et Tegn paa Guds Vrede og Utilfredshed med den qvindelige Pynt**). *Th. Bartholin* viser, at den formeente Lighed var indbildt og tilføjer: "Nihil in ornatu muliebri desidero præter constantiam, quam optare possumus, nunquam sperare" (Act. med. Vol. II. p. 2.). Et lignende Pigebarn blev født i Lolland den 12te Juli 1677 ***). — En frugtsommelig Kone stak selv Huller i sit ældste Barns Örelapper. Barnets Skrig under denne Operation forskrækkede Moderen. Hun fødte derefter en Søn, i hvis Örelapper fandtes smaae Arr, ligesom efter nys tillægte stukne Huller *). — En frugtsommelig Jordemoder var tilstæde, da en Chirurg opererede et Barn for Hareskaar. Hendes Foster havde, da det kom til Verden, et Arr paa Læben, som om

*) *Th. Bartholin* i Exc. C. 4. hist. 83.

**) Hid hörer ogsaa Skriftet: Sörgeligst Spectakel, sect paa et nyfødt Pigebarn i Gladsaxe Sogn. Til et Skuespil for alle dem, som holde hardt ved deres nye Noder og høie Toppe. Af *H. Nielsen*. Kbhvn 1625, 4to.

***) jfr. *J. H. Brechtstedt* (Livmedicus) Observ. i *Th. Bartholini Acta med.* Vol. V. p. 323.

*) *Brandis* über psychische Heilmittel und Magnetismus 1818.

det i Moders Liv var blevet opereret for et Hareskaar*). — En frugtsommelig Kone stødte sit Hoved mod en Kulsæk og fødte derefter et Drengbarn, som havde sort Haar paa den ene, hvidt Haar paa den anden Side af Hovedet **). — En Quaksalverske raadte Ao. 1517 en Kone, som havde Koldfeber, at holde en levende Frøe i Haanden indtil den døde. Ulykkeligviis søgde Konen under Brugen af dette sympathetiske Middel Samleje med sin Mand. To Maaneder derefter fødte hun et Barn hvis Ansigt lignede Ansigtet af en Frøe ***). — En Kone blev besvangret af sin Mand, medens han var masqueret som en Diævel. Hun fødte derefter et Barn, som strax kunde springe, og havde den Skikkelse, man tilegner Diævelen *). (*Reis i quæstion.* pag. 545 har et Capitel om monstra diabolica per imaginationem **). — I Würtemberg levede en Mand, der

*) *Brandis* l. c. p. 54-56.

**) *Th. Bartholini Act. med.* Vol. II. p. 1.

***) *Schotti Tab. X. Fig. X. Liceti Opera* p. 248.

*) *Lud. Vives Comment.* in libr. 12. S. Augustini de civitate Dei.

**) Om molæ volatiles have mange lignende Fortællinger. Jeg vil anføre nogle af de besynderligste med vor *Th. Bartholins* egne Ord (*Acta med.* Vol. 1. p. 56. observ. 26.). "In vico Pictorum Hafniæ non ita pridem monstrum capite canino, latrans, sex digitis in manibus pedibusque instructum. Mortuum hoc insciis vicinis sepultum. Occultant plerumque monstruosos foetus parentes, ne fabula vulgi fiant. Hoc silentio puerperarum occultantur molæ illæ volatiles, avem quadrupedem referentes, cujus sceleton in museo suo servat Vir illustris *Georgius Rosenkranzius*, Præses Regius Soranus. Familiaris est illa mola in Belgio, ubi vulgo *Suggers* vocatur, quasi sanguisuga, foetui infesta suggillando. Similis illi, quam

saae ud som et Liig; hans Moder var bleven forskrækket ved Synet af et Cadaver *). — En Kone fødte i Aaret 1599 Tvillinger, som vare saaledes sammenvoxede, at de lignede et slibrigt Portrait, der hang i hendes Sovekammer **). — En Kone saae under sit Svangerskab en stor Krebs, som nyelig var opfisket af Söen. Hun fødte nogen Tid derefter et Barn og en Söe-Krebs tillige. Sicilianeren Dr. *Franciscus Maria Delmonaco*, Clericus regularis, der findes karakteriseret som en lærd og sandru Mand, har fortalt *Licet* denne Historie, med det Tillæg, at han har kjendt Kohen og seet Krebsen ***). — En frugt-sommelig Kone blev forfærdet over en Rotte, der af hendes Naboe var behængt med en Bjelde, i den Hensigt, dermed at jage dens Slægt paa Flugt. Hendes Barn fandtes, ved dets paafølgende Födsel, at være forvandlet til en Rotte *). En

Levinus Lemnius describit lib. I. de occultis naturæ miraculis c. 8. In urbe nostra nonnullæ sunt matronæ, quæ molam talem ediderunt, sedulo caventes, ne facile innotescat. Post foetum in partu prodit, cubiculi angulos pervolitando inquietat mulieres, quæ omni studio persequuntur, ut enecatam comburant, credentes, nisi compressa comburatur, laborare aviculam in ea, ut iterum uteri latebras intret, quas si repetierit, mori puerperam. Observatum quoque aliquando est, foetus pedem ab hac commorsum fuisse in utero, et numero monstrorum quoque accenset *Licetus* L. II. de monstris c. 3.

*) *Halleri* Physiol. Vol. VIII.

**) *Schott* l. c. p. 625 complexum sponsorum exhibent.

***) *Licet* l. c. 212.

*) *Licet* p. 625.

Höne, som sad og rugede sine Æg, blev forskrækket, ved Synet af en Glente; dens Kyllinger fik Glentehoveder *).

Foruden Historier af dette Slags, hvis Tal er Legio, har man endnu fundet Moderens Lystenhed under Svangerskabet (Malacia) udtrykt paa Fosteret ved mangfoldige höist forskellige Mærker; man har seet Viinpletter **), Jordbær ***), Kirsebær, Hinbær, Morbær, Blommer, Viindruer, Æbler, Pærer, Figener, Östers, smaae Skinker m. v., og man har som Virkning af de Svangres Skræk seet Muus, Rotter, Fröer, o. desl. udtrykte paa Overfladen af Fosterets Legeme *).

Saa meget om hiin Hypotheses *Forfægtere*; nu om dens *Modstandere*. Disse spurgte: Er den paalidelig nok til at kunne benyttes i Samfundets Anliggender? Skulde det f. Ex. kunne bestaae med Lægens, med Medicinal-Collegiets Pligt, i en officiel Erklæring at følge *Hipocrates's* Snildhed eller *Quinctilians* Deduction, til Forsvar for en Quinde, som, under de forhen anførte Omstændigheder, havde født et Negerbarn? Skal den fuldkomneste Lighed mellem en uberygtet Kones Börn og hendes Ægteemand (in casu quæstionis) ikke kunne afgive et tilstrækkeligt Beviis for, at han (Ægteemanden), er Börnenes naturlige Fader, fordi man anseer det som hypothetisk mueligt, at

*) *Avicenna* lib. de animalibus.

**) *Matris id vitio adscribitur, visum forte ejusmodi poculum avidissime desiderantis.* (*Th. Bartholini* Act. med. Vol. III. p. 452.)

***) *Cui tuberculum fragiforme in humero enatum erat, Junio mense semper tumidius ac alias.* (*Bartholini* act. med. Vol. III. p. 152.)

*) *Halleri* Physiol. Vol. VIII. p. 230.

en lösagtig Qvinde under ulovligt Samleje skal af Frygt eller i anden Affect, selv i Drömme, kunne forsee sig paa sin Mand, og derved, uden at ville det, fremvirke hans Billede phantastisk udtrykt i et Foster, hvis Fader han ikke er? "Mulier adultero subdita, forsikkrer *Licet*, viri adventum anxie timens, filios adulterinos ei simillimos procreare solet." (p. 210).

Er det ikke uforsigtigt, ja uechristeligt, at forkynde en Lære, som, naar den hyldes, maa især hos den ömfindtligste og elskværdigste Deel af Kjönnet, under hvert Svangerskab, vække Ængstelighed og Frygt for, af utilfredstillet Lystenhed (malacia) at modermærke sit Foster, og af uvilkaarligt phantastisk Spil at föde en Vanskabning eller et Negerbarn? Kunne ikke allehaande Affecter, uden at yttre mindste Indflydelse paa Fosterets Form, hurtigen eller langsomt anledige dets Sygelighed, dets for tidlige Födsel og Död? Har man ikke flere sørgelige Exempler paa, at saadan Ængstelighed for at föde et Misfoster svækkede den Svangres Nerver i den Grad, at hun i Födselens Moment blev afsindig af Glæde, ved at erfare, at hun, mod sin hypothetiske Forventning var bleven Moder til et sundt og velskabt Barn? — "Quanquam nondum evictum est, quousque se extendat vis imaginationis maternæ, a magistratu tamen, quantum fieri potest, e publico conspectu removenda sunt objecta omnia, quæ gravidis nimiam aversationem et terrorem injicere possunt, v. c. mutilati homines et qui larvis horrendam formam inducunt, etiamsi vero certum esset, foetum imaginatione materna ita lædi non posse, ut monstrosa fabrica redderetur, terrores tamen abortum efficiunt, vel gravidas et foetus nonnunquam in morbos conjiciunt." (*Ludvig instit. med. forens.* p. 9. §. 20).

Bliver ikke da Hypothesen selv, eller Tanken om den blotte Muelighed af saadan phantastisk Virkning, især hos den noget overtroiske Qvinde, et frygteligere Skrækkedillede end alle de Misfostere og slibrige Objecter, mod hvis Anskuelse den advarer? —

Det maatte lede mig alt for langt fra Maalet, om jeg vilde anføre alle de *Forklaringer*, som fra Oldtiden af ere fremstillede for og imod hiin Hypothese. Ej heller er saadant nødvendigt, da man hos *Haller* (*Physiol. Vol. VIII.*) finder dette Æmne udförligen afhandlet, og Hypothesens nyeste Forsvarere ikke tilkjende de ældre Forklaringer noget videnskabeligt Værd. Hid hörer fölgende Bemærkning af vor *Brandis* *): "En i sin Tid meget agtværdig Læge, *Conrad Barthold Behrens*, har (i sine *Selecta diætetica Francof. 1710 pag. 450*) samlet Iagttagelser af *Waldschmidt*, *Paulinus*, *Schultz*, *Riedlein*, hvilke han for störste Delen har uddraget af *Miscellanea N. C.* og af *Riedleins lineæ medicæ*. *Riedlein* beskyldes af *Haller* for Lettroenhed. Vist nok var der en Tid, da man fæstede alt for megen Liid til *Andres* Fortællinger, men ligesaa vist er det ogsaa, at der siden kom en mindre skjön Tid, da man troede alt for lidt, og tillod sig, at holde Alt for Fabel hvad man ikke kunde forklare." — Men er det os vigtigt, at skjelne mellem Sandhed og Digt, saa bliver det, som mig synes, nødvendigt at betragte Fortidens Efterretninger om Misfostere fra en dobbelt Synspunkt, nemlig *a*) som saadanne, der ikke kunne troes, fordi de som blot phantastiske Fabler ere aabenbart stridende mod

*) *Pathologie* pag. 364.

Naturens uforanderlige, evige Love, og b) som saadanne, der bære *Troeværdighedens Præg*, eller hvis factiske Vished er objectiv indlysende. Benytte vi da blot de Efterretninger, som med Sandsynlighed kunne henregnes til sidste Afdeling, saa have vi endnu med Varsomhed at undersøge:

- 1) om der mellem Objectet, hvorpaa Moderen skal have forseet sig, og Abnormiteten i Fosterets Form, findes en virkelig Lighed, og
- 2) om der, hvor saadan Lighed erkjendes, kan tænkes noget sandsynligt eller tilstrækkeligt Causal-Forhold imellem Moderens Affection og Fosterets Abnormitet?

Ligheden imellem Barnets Abnormitet i Formen og den formeentlige Gjenstand for Moderens Affection er altid, endog i de troeværdigste Efterretninger, höist ufuldkommen, i det mindste altid indskrænket til det Synlige paa Objectets ydre Flade. Aldrig saa man et Modernærke, i hvilket man tillige fandt det formeente Objects indre Textur, f. Ex. Indvoldene af en Muus, Kjernerne af Bær eller desl. Med Hensyn til Modernærkernes Farve er det ogsaa mærkeligt, at aldrig nogen Kvinde forsaa sig paa et *grönt* Object, uagtet dog f. Ex. en grøn Frøe kan tænkes ligesaa frygtelig som en bruun. Eller staaer maaskee den grønne Farve i ingen Rapport til den qvindelige Phantasie? Hvad der gjør enhver opdagen Lighed end meer mistænkelig, er: at aldrig en Moder, *förend* hendes Barn var födt, fandt sig i Stand til med Vished at bebude, at det maatte være modernærket, eller udtrykke Lighed med et bestemt Object, hvorpaa hun havde forseet sig. Ofte derimod saa man Besvangrede, som, i blind Tillid til Hypotesen, med Ængste-

lighed ventede at føde Vanskabninger eller modernærkede Børn, uden at der dog siden fandtes mindste Abnormitet paa deres Afkom. Jeg har selv kjendt en oplyst og agtværdig Kone, som mod Midten af sit Svangerskab blev overfaldet og forslaaet, saa at hele hendes venstre Arm var blaa af underløbet Blod, og som desuden en Maaned derefter blev forskrækket over en Abekat, der uventet sprang hende paa Skulderen. Hun leed i 4 til 5 Maaneder derefter ubeskriveligt ved Tanken om at hendes Foster skulde faae et Abekatte-Ansigt og en blaa Arm, men bragte desuagtet til Familiens Glæde et velskabt Barn til Verden. — I Almindelighed søger man først Abnormitetens Lighed med et eller andet Object, efterat Barnet er født. Og hvor let opdager man da, at Moderen under Svangerskabets hendirundne 280 Dage har været i denne eller hiin sandselige eller phantastiske Rapport til et eller andet Object, med hvis ydre Form Abnormiteten har nogen Lighed! Mindes Moderen ingen saadan Rapport, intet phantastisk Causal-Forhold mellem sig og sit Fosters Abnormitet, saa nødes man efter Hypotesen til at troe, at hun maa have forseet sig under en *Dröm*, men at en saadan *Dröm*, skjönt kraftig nok til at mærke Fosteret, alligevel intet Spor har efterladt i Moderens Erindring. Her see vi da Grunden til den Mistillid til hiin Hypothese, som man finder hos de fleste nyere Naturgrandskere.

”Jeg har nu og da — siger *Haller**) — seet nogle af disse Mærker. I en gammel adelig Dames Ansigt f. Ex. vilde man meget tydeligen have bemærket Tegningen af en liden Fugl. Jeg

*) Physiologie Vol. VIII. p. 230.

kunde ikke see andet end en uformelig blaatanlöben Plet. Og ligesaa lidet kunde jeg i et andet Modernmærke, erkjende en Rose, der, som man foregav, skulde være udtrykt paa en ung Piges Bryst, ja endog blomstre paa samme Tid, som Haugeroser*). Hiin, der forsvarede Mærket af et Moorbær, fortalte i fuld Alvor, at ei allene en Kones eneste Datter, men ogsaa elleve Sønner havde haft saadanne paa Brystet. At Moderen tolv Gange skulde være bleven forskrækket over et nedfaldet Moorbær eller af Begjerlighed derefter være bleven syg, er aldeles utroeligt. Endelig bemærker ogsaa Blondel**), i Henseende til saadanne formlöse Væxter, Druerkjerner eller Kirsebær, at Moderen ofte aldeles ingen Begierlighed derefter har yttret eller derover er bleven forskrækket.” — Ogsaa *Sömmering****) siger: ”Jeg har havt Leilighed til at see de berömteste Misfostere, hvilke man foreviiste som Virkninger af Indbildningskraften, og jeg fandt, ved at beskue dem, end ikke den fjerneste Lighed imellem den Ting, hvorpaa Moderen skulde have forseet sig, og deslige Börns Misdannelse; derimod overtydede jeg mig om, at der i det mindste hörer meer Indbildningskraft til at opdage en saadan Lighed, end de af begge Kjøn, der forfægte den, fordre til at frembringe selv deslige Misfostere. Jeg undersøgte f. Ex. A. M. Herrig, födt i Trier, som Buffon og efter ham Wunsch har ladet stikke i Kobber, men fandt paa hende intet, der i mindste Maade lignede en Hjortehud, derimod en ualmin-

*) Ephemerid. N. C. Vol. 111. obs. 33.

**) *Schurigs* Sylleps. p. 601.

***) *Abbildungen und Beschreibung einiger Misgeburten* pag. 28.

deligen stor Mængde af særdeles store Hudophöiningen, af hvilke, som bekjendt, ofte store og stærke Haar fremvoxe. Mennesker af usædvanligen hviid Hud have i Almindelighed flere eller færre deslige saa kaldte Vorter, der i nogle af Tydsklands Egne ogsaa kaldes Dödningpletter, og ofte sees i Mængde paa en smuk Blondines Ansigt. Ogsaa hiin Pige var paa de övrige Steder af Legemet særdeles hviid. Men man kunde ikke opdage eet eneste Haar, der lignede en Hjorts. Enhver, som kjender den menneskelige Huds Forskiellighed, veed, at der ikkun er en umærkelig Overgang fra de saa hyppige Fregner til hiine Vorter, og fra disse til *Her- rigns* Misdannelse. Skulde man vel troe, at *Heister* har holdet de hjernelöse Misfostere, som jeg §. 11 har beskrevet, for en Virkning af, at Mödrene have forseet sig paa *Harer*? — Moderen selv erklærede det af *Sandifort* beskrevne Misfoster for Virkningen af, at hun havde forseet sig paa en *Abekat*. Gaaer man noget tilbage til ældre Tider, f. Ex. til Aaret 1670, saa finder man hos Kerckring, at han endog tillægger det selvsamme Misfoster Lighed med *Djævelen*. Derfor maatte i Afbildningen Fingrene ei alene nogenlunde ligne Klöer, men Moderen maatte ogsaa troe, at have havt Samleje med onde Aander. Qvinderne fandt, at Barnet ei var *Djævelen* uliigt. — Skjönnes heraf ikke tydeligen, at disse Mennesker plagedes af deres Indbildningskraft? Imellem Diævle, Abekatte, Harer og Katte, gjorde de aldeles ingen Forskjel. — Mod saadanne Mennesker maa man altid tabe; thi ere der ingen Aber, Harer og Katte, paa hvilke Moderen kan forsee sig, saa maa hun have drömt, — forseet sig paa Hjernespidet selv.”

Med fuld Föje siger derfor *Richerand* *). "Man bör ikke fæste for stor Liid til alt det Vidunderlige, som Oldtidens og selve den nyere Tids Skribenter fortælle om denne Gjenstand. Naar man læser periodiske Skrifter fra det 17de, ja endog fra det 18de Aarhundrede, f. Ex. *Ephemerides nat. cur.*, *Journal des Savans* o. fl., saa overraskes man af de mange vidunderlige Tildragelser, som i disse fortælles. I eet af dem födes et Pigebarn til Verden med et Svinehoved; i et andet kommer en Kone i Barselseng med en Giedde. Der var en Tid — siger en Philosoph — da hele Philosophien bestod i at see Vidundere i Naturen." — Og med ikke mindre Föje bemærker *Klose* **) "Saa længe det endnu ikke er uimodsigeligen gjendrevet, at et svangert Fruentimmer kan forsee sig, saa længe bör end ikke et Barns meest paafaldende Lighed med en fremmed, f. Ex. ved et Modernærke eller deslige Misdannelser udmærket, Mand forlede en *Medicus forensis* til at vove en positiv Afgjörelse i Henseende til et Barns Illegitimitet."

2) *Causal-Forholdet* imellem Objectet for Moderens Affection og Abnormiteten paa hendes Foster, er en endnu vigtigere Anstödsteen for Paalideligheden af hiin Hypothese. Naar Hypothesens Forfægtere ville, man skal troe, at en Kvinde virkelig har forseet sig, saa paaligger det *dem* nærmest, at give et fyldestgjörende Beviis for at saadant mueligen *kan* skee, thi affirmanti incumbit probatio! Ligger da et saadant Beviis virkeligen i de Svar, der kunne gives paa de forhen opkastede Spöragsmaal?

*) *Nouveaux Elemens de Physiologie*. 1807 T. II. pag. 418.

**) *System der gerechtlichen Physik* §. 56 p. 315.

Kunne Hypothesens Modstandere ikke gjerne indrømme Phantasien en dynamisk Indvirkning paa den dyriske Organisme, uden derfor at erkjende dens formeente Kraft til især *pludseligen* at forandre Organismens Form? — Ingen nægter jo, at Mennesket kan døe af Skræk, af Glæde eller deslige; ingen nægter, at en frugtsommelig Qvinde kan af lignende Affecter faae Blodstyrtninger, bringes til at abortere, o. s. v.; men findes da nogensinde, som Følge af Affecter, Organismens *Form* forandret? Ingenlunde! Og see vi derimod ikke undertiden organiske Formforandringer fremvirkes, f. Ex. Modermærker forsvinde ved Organismens egen Kraft, uden at noget chemiskt eller physiskt Middel, hvorfra Virkningen kunde hidledes, er blevet anvendt? ("*Sponte* tamen evanescens," siger vor forevige *Callisen* Syst. Vol. II. §. 506.) Hypothesens Modstandere indrømme derfor kun de *to* af dens Momenter, nemlig at Børn *a)* fødes *med* Modermærker og *b)* at dette skeer *efter* Moderens phantastiske Affecter; men de benægte dens *tredie Moment*, nemlig Causal-Forholdet imellem hine *to*, eller med andre Ord: de finde Hypothesen grundet paa den ulogiske Slutning: *post ergo propter!* — Dette Causal-Forhold bör desuden betragtes under *to* forskjellige Momenter, forsaavidt det skal kunne udtrykke sig *a)* under *Undfangelsen*, eller förend Barnet er formet, og *b)* under *Svangerskabet*, da Barnets Form allerede er meer eller mindre bestemt.

A) Skal Barnets Lighed med Faderen kunne tilskrives Faderens Phantasie, da maa denne jo nödvendigt forme hans Billede under selve Undfangelsen, efterdi han sildigere ikke staaer i nogen Rapport til Barnet. *Licet* siger herom: "Etsi vero utriusque parentis phantasia monstrosa partui exhi-

bere valet, hoc tamen magis maternæ quam paternæ phantasiæ adscribendum est, tum quia pater in actis veneris *id* solum præstare potest, foemina vero etiam post congressum toto conceptionis et formationis tempore, tum quia mulieres vehementiores habent imaginationes. Sed quia potest hæc imaginatio vehemens in somno fieri, nulla parentum animadversione, propterea evenit, ut ab imagine objecti nimium phantasiam parentis lacescente monstrum exoriat, nec parentes sciant se unquam hujusmodi spectrum in memoria habuisse.” — Men ved heri at følge *Licet* og antage, at det er Faderens Phantasie, der bestemmer Barnets Lighed med hans egen Form, hvorledes ville vi da forklare den Erfaring, at Barnet ofte ligner sin Bedstefader eller Bedstemoder? Er det troeligt, at Faderen under Samlejet med sin Hustrue har phantaseret over sine Forældres *Form*? — Og nu *Dyret*, som aldrig saae sine Forældre eller deres Billede? Hvorledes skulde *dets* Phantasie kunne under selve Avlingen fremvirke Bedsteforældrenes Form, ja endog deres legemlige Abnormiteter udtrykte i Fosteret? Formaaer Phantasien ogsaa at male treffende Billeder af Objecter, som Individuet aldrig saae? Bör ikke Aarsagen til Phænomenet søges andensteds? Hvorledes kan det ellers forklares som mueligt, at Sommerfuglen, der neppe drømmer om de Form-Forandringer, den undergik, förend den som Sindbilledet paa vor Opstandelse fremstraaler i sin fulde Glands og Herlighed, skulde kunne producere sin Afkom som Æg, og disse siden forvandles til Larver og Nympher, hvis Former ere saa höist forskjellige fra dens eget Billede, saaledes som dette findes under Parrings-Momentet, eller i dens udviklede Tilstand? Hvorledes skulde Fröens Æg, som ikke befrug-

tes af Faderen, förend Moderen har kastet dem, kunne först udvikle sig til Gyriner, til Fiske med Haler og Gæller, uden Födder o. s. v., kort til organiske Former, saa höjst forskjellige fra Forældrenes under Parrings-Perioden? Og hvorledes skulde alligevel disse Fiske, efter undergaaet Metamorphose, tilsidst kunne udtrykke Forældrenes Billede, dersom dette var betinget ved disses Phantasie? Er det ikke da troeligere, at ogsaa Menneskebörns Lighed med deres Forældre eller deres Bedstefædre og Bedstemödre, at Familie-Ansigter og Familie-Ligheder ikke bör söges i Forældrenes Phantasie, men betragtes som afhængige af almeene Naturlove, ved hvilke Skaberens Almagt bestemte Udviklingen og Metamorphosen af alle organiske Former? — Dersom Moderen hentede Billedet for Formen af sit Foster fra en phantastisk Forestilling om sin egen Organisme, saa maatte jo hvert Pigebarn i Eet og Alt blive lig Moderen, eller *hun* maatte i det mindste male sig sit eget Billede fra en tidligere Livsperiode. Hvorfra henter da *hendes* Phantasie alle de Særegenheder, som karakterisere Fosterets Organisme, men ikke meere findes i Moderens og som hun desuden aldrig saae, foramen ovale, ductus arteriosus et venosus, placenta, arteriæ umbilicales, vena umbilicalis, hymen, dentes lactei, &c.? — Vi finde ogsaa organiske Abnormiteter, til hvilke Skitzten nödvendigen maa være aftrykt ved første Udspring. Hertil kan det Barn henregnes, som jeg nyelig*) har havt den Ære at forevise Selskabet. Dets Abnormitet er

*) Beskrevet i det K. D. Vid. Selsk. phys. og mathem. Skr. IV. D. pag. 237 fölg.

nemlig saa universel, og samtlige dets organiske Afvigelser findes saa nøje lempede efter hverandre, at den hele Transformation ikkun kan tænkes som samtidig med dets Organismes begyndende Udvikling. Dets Form udtrykker saaledes guddommelig Viisdom, som ingen menneskelig Aand er i Stand til at fatte. Hvorledes skulde da denne Abnormitet være Phantasiers Værk? Samme Spørgsmaal kan opkastes om alle andre Abnormiteter, der have et tidligt Udspring. Selv Hypothesens Forfægtere betragte derfor Afvigelserne fra Normen i Organismens Indre, som Naturspil, der ikke staae i Causal-Forhold til Phantasien. Hvorfor? Fordi man maatte være meer end blot Anatom for at kunne opstille Billedet af organiske Abnormiteter som Norm. Ingen har endnu, saavidt mig er bekjendt, paastaaet, at Naturgrandskere *oftere end andre* producere misdannet Afkom, uagtet dog hines Phantasie med Hensyn til de indvendige organiske Former nødvendigen maa have den meest udstrakte Sphære; en Bemærkning, der kan tjene som Modsætning til Aristoteles's ovenanførte Lære om Aarsagen, hvorfor Qvinden oftere skal føde Misfostere end Dyret. Der findes endnu mange andre især oprindelige Abnormiteter, som Hypothesens ivrigste Forsvarere ikke vove at udlede fra phantastiske Indtryk, men tilskrive physiske Sygdomsaarsager, og betragte som medfødte Sygdomme. Jeg nævner kun som hidhörende Exempler Børn med sex eller flere Fingre paa een Haand eller med sex Tæer paa een Fod*), med tre eller flere Arme eller Been; — Børn med to

*) *Th. Bartholini Acta medica Vol. I. p. 77.*

eller flere Hoveder til een Underkrop og omvendt *), Börn med sammenvoxet Urinrör, Endetarm o. d. l. — Et for stort eller for lidet Antal af Fingre eller Tæer er ikke sjelden bemærket som en Familielyde, der saavel ved Faderen som ved Moderen forplantedes gennem flere Generationer. — *Reaumur* saae et saadant Overtal af Fingre og Tæer forplantet fra Manden gennem tre Generationer **). *Maupertuis* (*Oeuvres* Tom. II. p. 275) og *Carlisle* (*Philos. Transact.* 1814. p. 1.) anföre lignende Exempler; der var Konen den förste, og Lyden blev efter hende forplantet til den fjerde Generation. — Naar Forældre i saadanne Familier havde flere Börn, fandtes Misdannelser dog ikke stedse hos dem alle. Et Barn i en saadan sexfingret og sextaaet Familie havde kun 5 Fingre og 5 Tæer; men dog en abnorm Udvekt paa den ene Tommelfinger og paa de to förste Tæer. *Morand* især har behandlet dette naturhistoriske Æmne videnskabeligt ***). — Lignende Phænomener har man iagttaget hos forskellige Dyr. Hjorten og Faaret have undertiden overtallige Horn, og i *Ovis polycerata* synes denne Misdannelse at være bleven permanent, ligesom overtallige Tæer i *Gallus pentadactylus*. — Et for stort Antal af de större Legemsdele er ogsaa temmelig almindeligt hos forskellige Dyr, saasom hos Hesten, Hunden, Katten, Koen, Faaret, Haren, Anden, Gaasen, Spur-

*) *Th. Bartholini* Acta medic. Vol. III. p. 58.

**) Art de faire éclore les oiseaux domestiques Tom. II. pag. 377.

***) S. hans Recherches sur quelques conformations monstrueuses des doigts dans l'homme. Mem. de l'Acad. des Sciences 1770.

ven, Duen, Bogfinken og Fröen *). Ja i selve menneskelig Byrd findes ofte baade overtallige Lemmer og Lemmer af flere Fostere forenede eller ligesom sammensmeltede i een organisk Misdannelse. — Exempler paa dette Slags findes hos *Home* **), *Winslöv* ***), *Montagne* *), *Zacchias* **), *Sömmering* ***). — Det mærkværdigste Exempel af dette Slags ere Tvillingerne *Judith* og *Helene*, som, fødte i Ungarn 1701, bleve førte omkring til Skue i de fleste europæiske Riger, levede indtil 1725, og ere begravne i den hellige Ursulas Nonnekloster i Presburg *). Overdelen af disse Börns Legemer var ligesom dobbelt, Nederdelen fra Lenderne af enkelt. Deres Sammenhæng var meest bagfra, dog saaledes, at deres Ansigter vendte sköns mod hinanden fra Siden. Alle deres Indvolde vare dobbelte, naar undtages, at begge Vaginæ løb sammen i een Aabning, begge Endetarmene ligesaa. De havde altsaa kun een Vulva og een Anus. Der fandtes to Urinblærer og to Urinrör (urethræ), hver med sin Aabning. Begge Korsbenene (ossa sacra) vare sammensmeltede til Eet, og havde ikkun eet Rumpebeen (os coxygis) ved deres tilspidsede Ende. Begge Stor-Pulsaarer

*) Vid. Halleri opera minora Tom. III. p. 50.

**) Philosophical Transactions Vol. 80.

***) Mémoires de l'Acad. des sciences 1733 p. 366.

*) Liv. II. c. 30.

**) Quæst. med. legal. lib. VI. quæst. 9.

***) Beschreibung einiger Misgeburten.

*) Cfr. *Leske* auserlesene Abhandlungen der philosophischen Transactionen, 4ter Th. p. 381.

(aortæ) vare løbne sammen i Bugen til een stor Canal, som siden deelte sig i arteria iliaca; de nedre Huulaarer (venæ cavæ) vare forenede paa samme Maade. Disse Tvillinger vare ikke lige stærke eller lige veldannede. Det kraftigste (thi hvert af dem udtrykte sin egen Villie) drog det svagere med sig, endog naar dette bestræbte sig for at komme andensteds hen. I 6te Aar fik det ene en Lamhed (paralysis) i den venstre Side, hvorefter det blev meget svagere end Søsteren. Man bemærkede en stor Forskiel i deres Livsyttninger, saavel i sund som i sygelig Tilstand. De havde forskellige Temperamenter. Det ene var meget forstandigt og lærvilligt, det andet enfoldigere og dorskt. Hverken Stolegangen eller Urinens Udtømmelse skeete paa eengang hos dem, ej heller indtraf begges maanedlige Renselse til samme Tid, men den ene Søster havde denne Udtømmelse sædvanligen een Uge för den anden. Perioden var undertiden ledsaget af Ildebefindende, snart hos den ene, snart hos den anden. Naar den ene af dem sov, var den anden ofte vaagen. Den ene var undertiden sulten, naar den anden var mæt. Börnekopper og Mæslinger havde de paa eengang; men andre Sygdomme hver for sig. Judith havde ofte Krampetrækninger; Helene aldrig. Medens den ene af dem havde Hoste eller Colik, befandt den anden sig vel. Deres Aandskræfter vare vel forskjellige, men begge kunde læse og skrive, sang meget skjönt, havde lært qvindelige Sysler, taledes forskellige Sprog, Ungersk, Tydsk, Fransk og Engelsk. De døde paa een og samme Tid. Fra deres Nederdeel, som var sammen-

voxen, havde de fælleds Fornemmelse *). — Om en lignende dobbelt Menneskebyrd, som var døbt, det ene Barn *Johannes Baptista*, det andet *Lazarus Colloredo*, og levede i 28 Aar, siger *Zacchias*: "scio hunc puerum (Johannem Baptistam) seorsim a perfecto (*Lazarus Colloredo*) fuisse baptizatum: an recte et secundum rationem id factum, neque affirmo neque nego: quod enim ecclesia catholica in hoc determinet, expecto, cui et in hoc ut in ceteris omnibus me subjicio." — L. c. lib. VII. ad 1mam quæst. — (Om denne Misdannelse s. ogsaa *Th. Bartholin* i *Histor. anat. rar. Cent. 1. obs. 66. p. 117*, hvor den findes aftegnet og beskrevet. *Bartholin* selv har seet den først i Kjöbenhavn, og siden, da den var 28 Aar gammel, i Basel **).

Mod Ahnormiteternes phantastiske Oprindelse under Udviklingens første Moment stride endeligen ogsaa alle Iagttagelser om Misdannelser i Planteriget, om Naboplanter Indflydelse paa hinandens Form, paa Frugtens Farve og desl. ***), saa og Iagttagelser om Misfostere blandt Dyrerigets lavere Arter, hvis Phantasie, med Hensyn til Formen af deres Afkom, vel ikke kan

*) *Philos. Transact. Vol. I. G. C. Dreischii historia magnæ legationis cæsareæ p. 41. Haller l. c. 28 og lib. II. c. 26.*

**) Lignende Historier findes i *Harles og Ritters neues Journal der ausl. med. chir. Literatur III. B. I. St. p. 19. V. B. p. 125. IV. B. 2. St. p. 92*; i *Tübinger Blätter für Naturwissenschaft und Arzneykunde von Autenrieth und Bohnenberger 2 B. 3 St. 1816*; *Leske l. c. Th. p. 349*; i *von Gleichens Abh. über die Samen- und Infusions-Thierchen 1778 p. 45.*

***) *O. Borrichii observ. Pyrum pyro innatum in Act. medic. Th. Bartholini Vol. II. & V. p. 325. obs. 129.*

være stor. Den Ælling med to Hoveder, og en anden med fire Been, som jeg her foreviser, maa nödvendigen henregnes til de oprindelige Abnormiteter. I Naturvidenskabens Annaler findes ikke faa lignende Exempler.

B) *Det andet Moment* for Abnormiteternes Oprindelse sættes som udstrakt fra Undfangelsens Öieblik til Enden af Svanegeskabet, eller til Fosterets fulde Udvikling. Under denne Termin leve samtlige organiske Væsener i bevidstlös Tilstand et blot vegetativt Liv. Allerede Undfangelsen udtrykker Spiren (germen) til det nye Individ ligesom ved en Skitze af samtlige dets Organer. Heraf har man da udledet, at der i Naturen ingen virkelig Avling finder Sted, eller at dette Udtryk kun egentligen bör betegne Organernes og *Individuets Udvikling* eller Overgang fra dets *usynlige* til dets *synlige* Tilstand. — *Haller* og *Bonnet* ville endog ved deres microscopiske Forsög have fundet, at Spiren til Kyllingen allerede er til (præexisterer) i Ægget för det befrugtes, og *Spallanzani* har sögt at bekræfte dette Resultat ved sine mangfoldige Undersögelser om Amphibiernes og Planternes Generation. Embryernes Udvikling skeer efter bestemte Naturlove, som dog ere forskjelligene betingede for de forskjellige Dyre-Classer. De koldblodige Dyrs Udvikling skeer f. Ex. ved *Mediets* naturlige Varme; de varmblodiges Udvikling fordrer en højere Temperatur; Fugle udvikle sig i faa Dage; det menneskelige Foster modnes först i

*) Endog i Mineralriget finder man Former, som jo umueligen kunne være Phantasiens Værk. I Agaten og andre Stene har man seet Billeder af Træer og Dyr.

40 Uger. — Fosteret af enhver Dyrart undergaaer ogsaa en naturbestemt Metamorphose eller gradviis Forandring i Organismens Form. I Faaret sees Embryet først paa Drægtighedens 19de Dag. Menneske-Embryet vorder, efter Svangerskabets længere Varighed, end sildigere synligt. Det viser sig først som to sammenhængende Blærer, der indeholde en coagulabel geleeagtig Vædske. Fra den ene af disse Blærer udløber ligesom en fiin Traad. Mod Enden af den anden Maaned ere Blærerne mindre gjennemsigtige; den ene af dem udtrykker nu allerede Skizzen til Hovedet; man seer svage Mærker til Næse, Mund og Ören; Öinene vise sig som to sortagtige fremstaaende Kugler; den anden Blære forvandler sig til selve Legemets Stamme; Lemmerne voxe langsomt frem; man öiner allerede Fingre og Tæer, ja endog Kjönsdelene, Ribbenenes Bruske, og, som man hidtil troer, i Stammens Midte en rödladen Punkt eller det begyndende Hjerte. Mod Enden af tredje Maaned nærmer Fosteret sig meer og meer til den menneskelige Form: dets Ansigt karakteriseres ved Alderdommens og Fortrædelighedens Træk; Hjernen, Rygmarven, Ribbeenene, Underlivets Indvolde, skinne gjennem Legemets tynde Bedækninger; Halsen og Rygraden ere stærkt krummede; Kjönsdelene sees meget tydeligen, og omkring Navlesnorens Indløb i Bugens nedre Dele findes et naturligt Navlebrok, eller Indvoldene ligge uden for Bugen. Ved Enden af den fjerde Maaned ere alle Fosterets udvendige Dele, dets Nægle og Tæer, undtagne fuldeligen udviklede; dets Tarme have trukket sig tilbage i Bughulen; det har en Længde af omtrent 5 Tommer og vejer 6 til 8 Lod. I femte Maaned findes dets Lemmer udviklede mere forholdsmæssigen til Legemet eller Stammen. Fra mangfoldige Forbeornings-

punkter ligesom *udstraaler* Beenmassen i alle dets Knokler (ossa); Huden er nu besat med Duun (lanugo). Der samler sig Fidt under dets Hud, som udsletter dennes Rynker og derved giver det et livligt Physiognomie. Dets Middelvægt angives til omtrent 20 Lod, dets Længde til 8 Tommer; dets Lemmer begynde at yttre svage Bevægelser.

Disse løse Træk af Historien om Menneskefosterets organiske Udvikling under Svangerskabets første Halvdeel maa tjene til at oplyse vor Hypotheses andet Moment. Det er klart, at Fosteret fra Svangerskabets første Tidspunkt af allerede er formet, og at fölgelig dets Form maa forandres förend Misdannelse kan tænkes muelig. At Saadant kan skee tidligt eller sildigt under Svangerskabet ved en naturstridig Indvirkning i Vegetations-Processen, derom kan ikke tvivles; men da denne Process i sin naturlige som i sin forstyrrede Tilstand, hos det födte som hos det ufödte Dyr, foregaaer *jevnt og langsomt*, saa at *hiint*, uagtet dets forskjellige Affecter, dog först efter flere Aars Forlöb, uden al Formforandring har vexlet alle dets Legems-Partikler, og *dette* först opnaaer Modenhed til den af Naturen bestemte Tid, (Kyllingen f. Ex. den 21de Dag, Menneskefosteret den 28ode Dag,) saa staaer i det mindste Phantasieens *pludselige* Indvirkning paa Fosterets Form som en Absurditet *).

*) "Dyret — siger *Fenelon* (de l'existence de Dieu. part. 1. §. 24) — optager i sit Legeme en fremmed Substants, som det tilegner sig ved et Slags Metamorphose. Näringen, som var et livlöst Legeme, vedligeholder Dyrets Liv, vorder Dyret selv. Dets Bestanddele ere uddunstedede formedelst en kjendelig og vedvarende Trans-

Ældre Naturforskere have allerede følt det Sande i denne Ytring. — "Jeg tilstaaer, siger *Mauriceau* (obs. 585), at en heftig Imagination hos Qvinden, under Begyndelsen af hendes Svan-
gerskab, kan foraarsage en saadan Rystelse i det endnu spæde og bløde Fosters Legeme, at dets Form deraf kan vorde vanskabt; men efter den 2den eller 3die Maaned, da dets Legem allerede er fast og haardt, troer jeg ikke, at ene Imaginationen kan forandre dets Form." — Vor forevige *Saxtorph* siger ikke uden Grund *): "Skulde sligt et Syn være tilstrækkeligt nok til at frembringe saa stor en Virkning paa et allerede dannet og saavidt tiltaget Foster i Modersliv, saa vilde der i mine Tanker findes mange flere af dette Slags misdannede Fostere, siden det ofte møder, at see overkjørte Hunde og Katte, hvorpaa frugtsommelige Kønner kunne forsee sig; og tilstaaer man endog Indbildningskraf-

piration. Hvad en Hest f. Ex. var for 4 Aar siden, er nu ikkun Damp eller Excrementer; hvad fordum var Høe eller Havre, er nu blevet den selvsamme stolte og kraftfulde Hest, gjelder i det mindste for det samme Dyr, uagtet dets organiske Bestanddeles umærkelige Vexel."

Af samme Mening maa ogsaa *Graham* have været. Han siger nemlig (i Med. chirurg. Transact. London 1814. Case of obstructed aorta): "Aorta's Metamorphose har visseligen været Tidens Værk. Og Livets Tilværelse under den vitale Virksomheds Afbrydelse i en saa høi Grad afgiver et Beviis, at Naturen lempet sig efter de største Forandringer i de væsentligste Livsorganer, naar ikkun saadanne Forandringer skee langsomt og gradviis, og Organernes Virksomhed ikke overiles, forstyrres eller alt for heftigen pirres."

*) Ny Samling af det K. D. Videnskabernes Selskabs Skrifter 5te Deel, 1ste Hefte. p. 113.

ten saa stor en Virkning, at den kunde foraarsage Underlivets Bristning paa Fosteret, saaledes at derved ganske borttages de 5 Muskler paa Underlivet af det første Barn og alle 10 Bugmuskler paa det andet, uden at efterlade noget Spor eller Levninger af dem tilbage. Havde disse Muskler været til förend Indbildningskraften virkede, saa maatte man jo endnu finde Levninger af dem, efterat de ved Indbildningskraften vare brustne, og havde de allerede manglet forud, eller ikke været til förend Imaginationens Virkning skeete, saa har jo Indbildningskraften heller ikke borttaget dem. Og hvorledes skulde det vel lade sig tænke, at den samme skadelige og ödelæggende Indbildningskraft, som efter saa skræksomt et Syn kunde tilintetgjöre saa mange Muskler og Underlivets udvendige Bedækninger, ja bortrive Navlestrængen fra sit sædvanlige Udspring ved Navlen, at den skulde igjen kunne være istand til at hefte Tarmhinden saa fast til Moderkagen, og mage det saa vel for Barnet, at Navlestrængen, som ved denne Ödelæggelse var afreven fra sit rette Sted, skulde igjen finde en ny og usædvanlig Indgang neden i Underlivet, hvor Skambeenene syntes for denne Fordeels Skyld at mangle, og der at forene *den eneste Arterie*, den havde, med Legemets större Arterie, som kaldes Aorta? (At Navlestrængen ikke havde mere end een Arterie, dertil er Aarsagen let at indsee, siden den højre Sides Extremitet manglede, saa manglede ogsaa *Arteria iliaca dextra*, som kan ansees for Stammen, af hvis Fordeeling *Arteria cruralis dextra* og siden inde i Bækkenet *Arteria umbilicalis* omsider udstammer). Det synes antageligere, at Naturen, forstyrret i sin ordentlige Fremgang, søger nye Udveje for at erstatte Mangelen." —

Betragte vi især de Exempler, som den lærde *Sömmering* anfører i ovennævnte Beskrivelse over *Acephali*, saa synes disse Vanskabninger at afgive de stærkeste Beviser mod Indbildningskraftens Virkning, da selve denne Hypotheses ivrigste Forfægtere ej ville være i Stand til at forklare, hvorledes Moderens Imaginationskraft, som knuser eller tilintetgjør Fierdedelen eller Halvdelen af et Barnehoved, har strax igjen et andet halvt eller heelt Hoved at tilsætte, der paa den ordentligste og meest symmetriske Maade fremvoxer i lige Proportion og Størrelse med det første, som om begge disse Hoveder fra Begyndelsen havde været dannede til hinanden, uden nogen foregaaende Virkning af Indbildningskraften. Saaledes er det ikke sjældent, at vi forvildes, ved at hænge for meget ved en Hypothese, der synes os saa let, at vi derover glemme at efterspore de gyldigere Aarsager, som dog uden Tvivl i de fleste monstrøse Begivenheder ligge i den formende Krafts Beskaffenhed og Virkning, der tilsætter og fratager, fordeeler og omflytter de organiserede Deele efter visse bestemte Dannelseslove, som hidindtil ere os ubekjendte, men tilkjendegive sig ved adskillige Tilfælde i begge Naturriger saavel hos Planterne som hos Dyrene (f. Ex. ved Polypernes fremvoxne afskaarne Dele). Man lægge især Mærke til hiin Yttring af sal. *Matth. Saxtorph*: at *Rudera* eller Tomten efter saa pludseligen tilintetgjorte Organer jo nödvendigen maatte spores, om man end vilde tilskrive den vegetative Process en saa miraculös Ilfærdighed i Abnormiteternes Udvikling. — Antaget som rigtigt, at en frugtsummelig Kvinde, der saae en Forbryder halshugges, blev forfærdet over dette Syn, derpaa gik hjem og fødte et Barn, som manglede Hoved, saa maatte man jo efter Hypothesen troe:

at Fosterets Hoved ved Phantasiens Kraft var blevet afhugget og fortæret, og at Saaret, som Decollationen frembragte, var blevet lægt, Alt i Hu og Hast under den Svangres Vei til sit Hjem. Kan da Nogen, som veed, at Fosterets Hoved i Svangerskabets 10de Maaned vejer 1 til 2 \mathbb{L} , alligevel troe, at et saa ubegribeligt Phænomen virkeligen skulde være indtruffet, under hiin Fosterlivets sildigste Periode? Og dog er intet visere, end at de fleste qvindelige Skræksyn henregnes til Svangerskabets sildigere Tidspunkt. Formedelst den Uvished, hvori Qvinden er om sit Svangerskab i de første Maaneder, kan hun i denne Periode sædvanligen ikke frygte for Skrækebilleder. Alligevel have vi paalidelige Efterretninger om moderplettede og misdannede spæde Embryoner; ja intet er sandsynligere, end at mangfoldige Aborter have deres Grund i Misdannelser af Fosterets indre Organisme, uagtet de fleste indtreffe i de første Maaneder efter Undfangelsen, medens Moderen endnu lever i Uvished om hun er befrugtet eller ikke. Og skulde da Synet af et just ikke frygteligt Dyr, eller en phantastisk Attraae efter et Næringsmiddel (Malacia), kunne have en mægtigere Indvirkning paa Fosteret end andre Moderens langt piinagtigere Sinds- og Legems-Affecter? Kan den Svangre aldrig forsee sig paa *sig selv*? Kan hun brække sine egne Arme og Been, uden at Saadant forandrer Formen af hendes Foster, medens hun ikke skal kunne taale at see andre Mennesker lide, uden at hendes Følelse nödvendigen maa forplante og udtrykke sig til hendes uskyldige Afkom ved et betydningsfuldt Symbol? — "Vi vide jo nu, at en frugtsommelig Qvinde, af hvis Lemmer eet er brækket eller afskaaret, alligevel kan föde et Barn med fuldbaarne Lemmer, — og dog fortæller man os meget alvorligen, at, dersom

hun seer slig Lemlæstelse paa en anden, saa vil dette Syn virke skadeligen paa hendes Foster!"*) — Hun maatte da, fra hiin Synspunkt betragtet, under hele sit Svangerskab være et *Noli me tangere* for Chirurgen og for Födselshjelperen. Jeg vil ikke spørge, om saadanne phantastiske Indtryk forplante sig igjennem Navlestrængens *Nerver* *), hvis Tilværelse endnu er tvivlsom, eller gjennem Navlvenens Blod? Men jeg spørger kun: findes ikke mange Misdannelser i Legemets forskjellige Organer hos Fostere, i hvilke de absolute Betingelser baade for Forplantelsen af phantastiske Indtryk, og for Phantasiens spontane Yttringer fattes? jeg mener hos Acephali, der mangle ei allene Hjerne, men endog Rygmarven tillige. — Er ikke efter paalidelige Iagttagelser Aaresystemet allene, end uden Hjerter og Hjerne, undertiden tilstrækkeligt til Embryets Udvikling og Næring, altsaa dets Form ej engang nödvendigen betinget i dets eget Nervesystems Virksomhed? Og nu selve Billedet af det synlige Object, der har afficeret Moderen, — hvorledes opstilles *det* for den vegetative Process i Organismen til Efterligning? Hvad bestemmer en forandret organisk Virksomhed just paa samme Punkt af Fosteret, som den, fra hvilken Skrækketilledet viiste sig for Moderen? Hvorledes kan Moderen, tvertimod denne formeentlige Naturlov, naar hun med en Haand berører denne eller hiin Deel af sit eget Legeme, i

*) *Lawrence Lectures &c.* p. 206.

**) *Dürr* Diss. funiculum umbil. mammalium nervis carere. Tübing. 1815. *Riccke* Dissert. utrum funiculus umbilicalis nervis polleat, an careat? Tübing. 1816. — "De skarpt betegnede Grændser for Embryets Nervesystem bevise dettes allerede i det første Anlæg afsluttede Organisation." *Autenrieth*.

Skrækkens Öjeblik lede Indtrykket til samme Deel af sit Foster, og saaledes ved et fornuftigt Valg bestemme Stedet for Abnormitetens Udvikling? *Grohman* maa forklare Alt dette! "Intet Phænomen — siger han — har i saa høi Grad tildraget sig Iagttagerens Opmærksomhed, som *Modermærker*, der endnu ere blevne en uforklarlig Gaade. Ubekjendte med Undfangelsens Hemmeligheder og Materiens productive Kræfter, see vi Spirer udvikle sig, voxer, og, i tusinde Hinder indsluttede i det Inderste af Moderskjödet, bære Mærker af udvortes Gjenstande og disses Indvirkning. Overtroe og Vantroer have forenet sig om at löse denne Gaade, og enhver Modification af menneskelig Tænkning har arbeidet paa at forklare den. Med hemmelig Gyssen skjælvede Overtroen for dette Phænomen, som den holdt for Virkning af uroelige Aanders, Dæmoners og deslige den mystiske Indbildningskrafts Fosteres, overjordiske Indflydelse. Med spottende Stolthed foragtede Vantroen dem som Materiens blinde Tilfælde, som Virkninger uden Aarsag. Nyere Tider var det forbeholdet, ved dybere Granskning og udbredte physiske Erfaringer at gjøre Iagttageren varsommere. Indbildningskraften og dennes ubekjendte Virksomhed synes det ene Partie at have holdet for en nödvendig Fölge af Materiens uendelige Sammensætningsevne, og det andet Partie for den sande Grund til dette besynderlige Phænomen. Foetus kan have den samme Fornemmelse som Moderen har, skjönt det ikke selv afficerer af udvortes Gjenstande. Indtrykket d. e. Nervernes Rystelse, harmonisk med Gjenstandenes Væsen, kan nemlig frembringe Fornemmelser, der ere Gjenstanden selv lige. For at gjøre sig dette tydeligt, tænke man sig det under Billedet af en electrisk Gnist, der fra en Electrismeermaskine med-

deler sig til et Menneske. Staaer dette i Forbindelse med andre Legemer, der have Evne til Fornemmelse, f. Ex. med et andet Menneske, saa vil ogsaa dette, som indsluttet i Rækken, fornemme det samme Slag, have netop den samme Fornemmelse, uagtet denne ikke er vakt umiddelbar fra selve Maskinen. Ligesaa forholder det sig med Foetus og Moderen. Jeg troer det ufornödent, her at forklare de Fornemmelser, som Sympathiens eller Samfölelsens Smerte opvækker, thi hvo kjender ikke deres Virkninger af egen Erfaring og veed ikke, hvor meget de formaae? — Ingensinde er netop det qvindelige Legeme udsat for saa heftige Fornemmelser, som paa den Tid, da Blodet og alle Safter ere i den hurtigste og heftigste Bevægelse, og hele Legemet er Fölelse og Fornemmelse. Tænker eder ind i den Qvindes Stilling, der under sit Svangerskab er Tilskuende af et Skuespil, ved hvilket end ikke det haardeste og koldeste Menneske kan være ligegyldigt, og I ville ikke undres over de Virkninger, som saadanne Fornemmelser kunne ytre paa Foetus. Forbryderen bestiger Retterstedet;" (— Talen er nemlig her om et Barn, som blev födt med sönderbrudte Lemmer, fordi Moderen havde forseet sig paa en Forbryder, som blev radbrækket; —) "hvilken lidende og sympathiserende Fornemmelse maa en saadan svanger Qvinde have! Hun bestiger selv Retterstedet. Med eet Slag knuses Forbryderens Lemmer. Indbildningskraft, Sympathie, lidende Menneskelighed, — hvilken Tummel opvækker ikke Alt dette! Den Svangre fornemmer i selve sine Lemmer Stödet, der i dem maa frembringe Forvirring og Smerte. Embryet deeltager nu ogsaa i denne Rystelse, fölgelig ogsaa i de heftigste Fornemmel-

ser, hvis Tilbagevirkning volder Fosterets Legeme Forvirring og Smerte. Aarsagen, hvi denne Forvirring netop er skeet i de Fosterets Dele, der svare til den radbrækkede Forbryders, er maaskee en os usynlig Sammenhæng imellem Foetus's og Moderens Lemmer. Jeg troer, at dette ikke er en Hypothese, som bör forvises til Umuelighedernes Rige' *) — —

Behöves der nogen Commentar til denne pathetiske Forklaring? End om man indrømmer den vegetative Process en mirakulös Ilfærdighed i at fremvirke hvilkensomhelst Abnormitet eller forandret Form og Textur i Organismen, er dog, som mig synes, *Grohmanns* hypothetiske Sværmerie, efter det allerede Anførte, blottet for al Sandsynlighed. — Ydermere! Gives der ikke Mödre, som have födt flere Börn med saakaldte Modernærker af eet og samme Slags? *Haller* anförer et Exempel paa en Kone, som havde födt 6 Börn, alle med Hareskaar **). En anden Kone havde 12 Börn ***), som alle bare Märket af et Morbær paa Brystet. I England findes Familier, hvis Afkom er besat med Pigge, ligesom Huden af et Pindsviin. Denne Abnormitet viiste sig först hos en Mand, og forplantede sig siden til hans 6 Börn. *Cullen* *) og *Morgagni* **) have viist, at der fandtes Familier, i hvilke Halsen i Stedet for syv kun havde sex Hvirvelbeen og i hvilke Individuers Apoplexie desaarsag var arvelig. Er det da troeligt, at saadanne Börens Mödre have under hvert Svangerskab forseet sig paa eet og samme Skrækebillede, paa en

*) *Grohmanns* Afhandl. i *C. P. Moritz's Magazin zur Erfahrungsseelenkunde* 8 Bd. 1 St. S. 23 flg.

**) *Physiol.* 8 B.

***) *Eph. N. C.* Vol. VIII. obs. 33.

*) *W. Cullen Practice of Physic.* Edinb. 1777. Vol. III. pag. 1107.

**) *J. B. Morgagni de sedibus et causis morborum.* Epist. IV. No. 2.

Hare, et Morbær, et Pindsviin, eller et abnormt Skelet? Eller kan Indtrykket af et saadant Object bevares flere Aar i Moderens Phantasie, og aftrykke sit Billede paa flere Fostere, under forskjellige Svangerskaber? Hvorfor modernærkes under Svangerskabet med Tvillinger som oftest ikkun *det eene* Foster? Staaer Moderen ikke i samme organiske og phantastiske Forhold til dem begge? Hvor Abnormiteten udtrykker Formen af flere forskellige Objecter, har Moderen der paa een Gang forseet sig paa dem alle, eller er saadant skeet Tid efter anden? — Har man ikke i organiske Abnormiteter seet Modernærker af Objecter, paa hvilke Moderen, efter sin Stilling eller sit Opholdsted, umueligen kunde have havt Leilighed til at forsee sig, i det mindste ikke uden i Drömme? — ”De Mærker paa Huden — siger *Lawrence* *), — der sammenlignes med Jordbær, Morbær, Hinbær o. s. v, ere saa kjendeligen forskellige fra disse, at det vilde være Tidspilde, at tale herom. Hareskaar og deslige monströse Productioner og Nævi ere iagttagne, hvor ingen Harer, Jordbær, Kirsebær o. s. v., fandtes, som kunde anledige dem.” — Vil da vel Nogen for Alvor paastaae, at Moderens Phantasie skal kunne have Deel i Fosterets Form hos Dyr, hvis Byrd er skilt fra Moderens, för Udviklingen tager sin Begyndelse? — hos Hönen f. Ex., der ruger sine Æg; hos Insecterne, hvis Udrugning til Orme ikke Moderen, men Naturen selv besörger; — eller skulle alle Abnormiteter blandt Fjærdyr henregnes til Udviklingens förste Moment? Hvorledes fik da hine Kyllinger Glentehoveder af Hönens Skræk under Udrugningen? — See vi ikke organiske Producter fremspire i dyriske Legemer, uden den mö-

*) l. c. p. 335.

drene Phantasies Medvirkning, endog i en sildig Alder, efter Organismens fuldendte Udvikling? — Jeg kjender en Mand, som först i sit 50te Aar fik en saadan organisk Udvekt paa sin venstre Skulder. Dens Ydre ligner et Blaabær saa fuldkommen, at den sikkert vilde være bleven betragtet som et phantastisk Aftryk af dette Bær, hvis Manden som Barn havde bragt den med til Verden. At saadanne Udvekter oftere maa indtræffe under Embryets Planteliv, som oprindeligen bestemmer Legemets Form, end i en sildigere Livsperiode, da Organismens vegetative Process kun bestyrer den allerede bestemte Forms fuldkomnere Udvikling og dens Vedligeholdelse, er af sig selv klart.

Var den mödrene Phantasie i Stand til at bestemme Fosterets Form, saa maatte det ogsaa staae i Moderens Magt at give sin Phantasie en vilkaarlig Retning, og hun maatte altsaa kunne föde Drengbörn eller Pigebörn efter Behag. Men dette strider mod alle Tiders Erfaring. Hverken Undfangelsen eller Bestemmelsen af Fosterets Form er den mödrene Sjæls Værk; begge ere uafhængige af hendes Villie som af hendes Phantasie. Hvor mangel elskværdig Qvinde har intet ivrigere Önske end det, at vorde Moder til en Sön, uden dog med saadant Önske, i det kjerligste Ægteskab, endog under den meest phantastiske Stemning, at naae det tilsigtede Maal! — Sjælen har kun en middelbar Indflydelse paa Organismens vegetative Process, intet umiddelbart Herredöme over den. — Fosterets Organisme er ligefra dets förste Udvikling skarpt begrændset, i sig selv afsluttet. Dets Nervesystem staaer, efter de omhyggeligste Undersögelser *), i intet Sammenhæng med dets Moders

*) *Dürr* Diss. umbilicalem mammalium nervis carere sistens. Tubing. 1815.
Rieck l. c. p. 48.

Nervesystem. Den svangre Qvinde kan derfor endog dræbes, uden at dette *samtidigen* har Indflydelse paa hendes Fosters Liv. Fosteret kan leve nogle Timer i sin døde Moder, og ved et Keisersnit skjæres levende ud af hendes Bug. Imponderable Stoffer, som, uden Hensyn til organiskt Sammenhæng, udbrede sig igjennem dyriske Legemer, kunne under enhver Periode af Svangerskabet dræbe Fosteret, uden tillige at beskadige Moderen. Dræbte ikke et voldsomt Lynslag Fosteret i Romerinden Martia, uden at have kjendelig Indflydelse paa hendes eget Liv?*) Er ikke Electricitetens og Galvanismens uforsigtige Anvendelse, især under Svangerskabets tidlige Periode, et næsten ligesaa kraftigt Middel til at fremme Abort, som de Italiaenerindernes skjændige Konster, over hvilke allerede *Ovid* klagede**) og mod hvilke sildigere *Haller* og flere have ivret?

Jeg slutter denne Betragtning med hidhörende Yttringer af Engellænderen *Lawrence* og vor *Callisen*. "Det er spildt Möje", — siger hiin — "længer at dvæle ved et Spørgsmaal, om hvis Besvarelse alle, der nøje kjende Omstændighe-

*) *Lodovicus Bonaciolus* de formatione foetus (conf. Schurig l. c.).

**) De remediis amorum L. II. Eleg. XIV.

Vestra quid effoditis subjectis viscera telis
et nondum natis dira venena datis?

Hæc neque in Armeniis tigres fecere latebris
perdere nec foetus ausa leaena suos,

At teneræ faciunt, sed non impune, puellæ;
sæpe suos utero quæ necat, ipsa perit.

derne, ere enige, eller at ville end ydermere bevise, at Moderens Indbildningskraft yttre nogensomhelst Virkning paa Fosterets Form, eller at eet af de mangfoldige Misfostre i nogen væsentlig Henseende har den Liighed med visse Objecter, som man tillægger dem, og at de fleste af dem, f. Ex. de, der fattes Hjerne eller Hjerte, dobbelte Fostre, der have overtallige Lemmer, f. Ex. Fostere med to Hoveder, ikke svare til nogen Archityp i Naturen, og at vigtige Organer ved Dissectioner i Hobetal findes i et usædvanligt Leie. Med Troe paa Indbildningskraftens Magt er det som med Troen paa Hexerie; den er større eller mindre i Forhold til Individuernes Aandsdannelse. Mangen forstandig Kvinde er nu tilfulde overtydet om hiin Hypoteses Absurditet, medens mangen Philosoph i egen Indbildning pönser paa nye Skingrunde til at besmykke den med.*) —

Vor *Callisen* udtrykker sig kort og fyndigt om Aarsagen til Moderpletter: "Causæ", siger han, "si quæ, certe sunt absconditæ; matris quidem imaginationi adscriptæ fuerunt, consentiente nec experientia, nec notionibus physiologicis; potius autem in evolutione primorum staminum a solita naturæ via aberrante, uti in aliis rebus monstrosis quærendæ erunt**)." —

Det er da efter de hidtil opstillede Data sandsynligt, at Læren om Phantasiens Indvirkning paa Fosteret vil have samme Skjebne som hiine om dæmonisk og sodomitisk Afkom. De nyere Naturgrandskere have begyndt at betragte samtlige de organiske Former fra en højere og mere philosophisk Synspunkt. I Stedet for at hente Resultater fra phantastiske Billeder og Lig-

*) *Lawrence Lectures &c.* Vol. I. p. 148.

**) *Systema chirurg.* Vol. II. §. 306.

heder mellem saadanne Former, har man søgt at udfinde sikre Naturlove for de forskjellige organiske Legemers normelle og abnorme Udvikling. En viid Mark er saaledes aabnet for frugtbare Undersøgelser. Meget er allerede udrettet; *J. F. Meckel* og *Lawrence* staae i Spidsen for dens heldige Dyrkere. Disse og flere berømte Mænd have gjort det indlysende, at Skaberens ufattelige Viisdom har lagt en Urtypus til Grund for samtlige organiske Former; at de Særeheder, der karakterisere Menneskets Organisme, ikkun ere en Modification af denne Typus, og at vi derfor i Formen have saa meget tilfælleds med andre Dyrs Organisme, især med deres, der staae os nærmest. Der er nu vakt Opmærksomhed paa de forskjellige Udviklingstrin, hvilke alle organiske Væsner, ja ethvert organiskt System maa bestige, før Individet naaer Modenhed og gaaer sin sidste Forvandling imøde. Mangen Vildfarelse er allerede hævet ved disse Undersøgelser. Jeg tilføjer som Beviis herpaa den af *Meckel* *) opstillede Udviklingslov for Menneskets Organisme. "Uagtet den menneskelige Organismes Skikkelse — siger han — ikke i alle Livets Perioder er sig liig, udmærker den sig dog ved noget Ejendommeligt, der adskiller den fra alle øvrige, og karakteriserer den som en særegen Samling af Organer. Den er imidlertid ikkun een blandt de mange Modificationer af den Urtypus, der ligger til Grund for alle Dyrdannelser, og den maa derfor nødvendigen i mange Henseender stemme overens med andre Dyrs Former, især med saadannes, der staae den nærmest. Ubegribeligt er det derfor, at flere Betingelser for den

*) l. c. §. 29.

menneskelige Form ere ganske nyeligen blevne betragtede, ikke som Resultater af denne Lov, men som fuldgyldige Beviser, at Menneskeslægten efter Syndefaldet ogsaa legemligen er nedsjunken fra den oprindelige Höide, paa hvilken den befandt sig i Paradis! Sporene af Mellemkjævebenet skulde have deres Oprindelse deraf, at Hjernen og Hjerneskalen i hiin Periode vare blevne mindre i samme Forhold, hvori Ansigtet udviklede sig; at Fodsaa-lemuskelen paa samme Tid havde en tendinös Udbredelse under Foden, og dens Tilværelse nu i Rudimentet skulde bevise at Mennesket dengang gik paa fire Födder o. s. v. Paastande, der ere aldeles ugrundede; Phænomenet, der intet bevise, fordi med samme Skjæl ogsaa af hvilkensomhelst anden Deels Disposition kunde bevises, at Mennesket i Syndflodens Periode havde været nogetsomhelst andet Dyr. Den menneskelige Legemsbygning har aldeles intet *væsentligt* Kjendemærke, som adskiller den fra den dyriske, og maa derfor have de samme Former som denne; ikkun med den Forskjel, at disse stundom fremtræde som Hentydninger paa det, der hos Dyrene er fuldkomnere udviklet, f. Ex. Os intermaxillare aabenbart ifølge den nys anførte Lov. De ere Spor af et Dannelsesstrin, som *Embryet* altid maa gennemløbe, men afgive intet Beviis for, at *Mennesket* i sin organiske Form gennem tusinde Dannelsesstrin er siunket tilbage fra menneskelig til dyrisk Form. For at gjøre denne Mening nogenlunde sandsynlig, maatte man i det mindste sammenligne nogle Hierneskaler fra Paradisets og Syndflodens Tidsalder med hverandre og med nogle fra vor Tid. Til Vidnesbyrd om, at jeg ikke — som desværre ofte skeer — forvansker de Udsagn,

paa hvilke jeg beraaber mig, tilføier jeg følgende Sted af Hr. Prof. *Ackermanns* Oratio de humanæ naturæ dignitate, Heidelberg 1815 (pag. 57) i hvilken de indeholdes. "Fuere tempora, quæ antediluviana dicimus, ubi ita despecta et abjecta erat humana species, ut brutorum animantium naturæ non æquivaleret tantum, sed et infra eam deprimeretur. Argumenta, ultra omne dubium elata, nobis exhibet anatomica corporis humani perscrutatio. Reperimus enim per totum corpus non rara vestigia degeneratæ in brutorum naturam humanæ fabricæ. Ita (ut inter multas, rariores excitem species,) os *intermaxillare* aperto indicio, aliquando in homine maxillas, uti in brutis, magis versus anteriora protrusas fuisse, cranii recedentis amplitudine deminuta. Musculus plantaris pedis --- argumento, hominem aliquando extremis digitis incessisse, quod alio modo fieri non potuit, nisi etiam priore extremitate corpus suffultum fuerit!" — —

Inden jeg ender disse mine Betragtninger over Misfostere i Almindelighed, være det mig endnu tilladt, at opkaste nogle faa Spørgsmaal til nøjere Overvejelse af Mænd med skarpere Blik og dybere Indsigt.

I. *Fra hvilket naturvidenskabeligt Princip udledes rigtigst den menneskelige Byrds Ret til Personlighed?*

Mig forekommer det, som om man overhovedet har grundet denne Ret paa Byrdens Anlæg til Fornuftudvikling, altsaa, fysisk betragtet, udelukkende fra *Hjernen*, som den nærmeste organiske Betingelse for Sjælens Yttring. "Imaginari, siger *Fortunatus Fidelis* *), intelligere, memorari, velle, nolle: quæ men-

*) de relationibus medicorum. Panormi 1598 4to pag. 509.

tis ac rationis sunt munera, unico tantum principio momentoque excercentur et a cerebro pendent, quod princeps est animæ domicilium." — Efter dette physiologiske Princip er det, at ethvert normelt formet Barn döbes som et *ensligt* Individ; — og efter samme Princip var det, at man tilkjendte det forhen omtalte ungerske Misfoster en *dobbelt* Personlighed, — eller döbte det som to særskilte Individuer, *Judith* og *Helene*, der ogsaa virkelig udtrykte Fölelse og Bevidsthed af et *dobbelt* Jeg. — "Si quodpiam monstrum — siger samme *F. Fidelis* — duobus capitibus distinctum in lucem prodeat, quamvis reliqua unius tantum sint hominis, dicam in hoc ergo duas esse rationales animas." (l. c.) Bör da dette physiologiske Princip ogsaa antages som et *Rets-Princip*, efter hvilket ethvert saadant dobbelt Foster skal behandles som Tvillinger, *underskrive* som to, *beedige* som to, *arve* som to, m. v. og hver dets *Halvdeel* skal *tiltales*, *dømmes* og *straffes* som et *Heelt*? —

II. *Hvorvidt kan man a) af en menneskelig Byrds meer eller mindre fuldstændige Udvikling og b) af dens organiske Form erkjende, at den tilkommer personlig Ret, at den bör döbes, o. s. v.?*

Dette Spöragsmaal har givet Anledning til megen Tvist mellem Theologer, Jurister, Naturgrandskere. "Daaben — siger een af Tydsklands lærdeste Læger, den afdöde *Gruner* *) — er det *autoriserede* Kiendemærke paa Optagelsen i de Christnes Samfund. Men Daaben kan blot tilkomme Börn, der have

*) Almanach für Aerzte und Nichtaerzte 1789 pag. 39.

Evne til Liv, ingenlunde saadanne, der blot ere begavede med Liv. *Evne til Liv*, d. e. Evne til at fortsætte Livet efter Födse-
len, giver Barnet Ret til Daab og til de dermed forbundne bor-
gerlige Fordele; derimod kan det blotte physiske Liv (eller —
i vort nyere Konstsprog — *Posterets vegetative Liv*), der maa
begynde med Undfangelsens Öieblik, ingen Ret give til hiin eller
til disse. Det er et latterligt Spörgsmaal, om Sjælen har exi-
steret tidligere end Legemet, eller om den först efter en vis
Tids Forløb har skjenket Kjød- og Beenmassen Liv? Det er en
daarlig Indbildning, at Drengböörn besjæles paa den 4ode, Pi-
geböörn paa den 8ode Dag; og at Livet först begynder, naar
man opdager nogen kjendelig Bevægelse i Frugten. — Den *ca-*
tholske Kirke udstrækker Befalingen om Daaben endog til Em-
bryonerne, og fordrer efter det romerske Ritual, at, dersom en
nyeligen besvangret Person döer, skal den syv Dage gamle Frugt
tages ud af Moderens Liv og döbes. Disse Klærker tale næsten
ligesom Anatomerne, der efter alle svangre og ikke svangre
Qvinders Död saa gjerne ville opskjære dissers Buge til — pur
Tidsfordriv. Vare kun Kjendemærkerne paa nyelig Besvang-
relse saa paalidelige og synlige, og en saadan Frugts Livs-
bevægelser saa lette at opdage som Canonisterne antage! Op-
havsmanden til denne Lære er *Hjeronymus Florentin*, der
1658 tappert forsvarede den *). Abbeden *Dinouart* bragte den
igjen paa Bane. *Renhar* anbefalede hans hellige Embryo-

*) i sit Skrift *de hominibus dubiis sive abortivis baptizandis pia pro-*
thesis.

logie som et almeennyttigt Værk, og en Anonym *) holdt det for en Fortjeneste, atter at bringe denne forældede Lære i Om-løb. — Meget latterlig er det Wienske *medicinske* Facultets Er-agtning (1662), at disse Börn, hvis Liv er saa tvivlsomt, af chri-stelig Kjerlighed bör döbes, ved Daaben frelses fra Limbus og indlemmes i Himmelen. Det *medicinske* Facultet i Prag for-barmer sig (1663) over de Sjæles Salighed, der befinde sig i Abortus. Dr. Solier vælger i sin Uvished om, naar Sjæl og Legeme forene sig, det Sikkerste, og lader den utidige Frugt hellere forraadne döbt end udöbt. Munkeordenerne gjorde sig endnu mindre Betænkelighed over at udsmykke hiin Hypothese af Men-neske- og Christenpligt paa det bedste, at Embryet ikke skulde döe uden Daab. Efter den Tid maa Embryet, om det end ikke er større end et Bygkorn (!) lægges paa en Tallerken og nød-vendigen döbes med den Betingelse: "*Dersom du lever eller er i Stand til at modtage Daaben.*" Siden den Tid anbefale ca-tholske Jordemödrers Lærere disse en liden Spröite, for at frelse de mindste og de større Aborter fra Usalighed, og, om Mö-drene end döe, at forskaffe dem Himmels Salighed igjennem — Moderskeden!! — Siden vil man have fundet utallige Exemp-ler, at endog tre Maaneders gamle Embryoner have ligget hele 7 Timer i Kulde og Fugtighed og endnu ved Navlens Pulsation yttret Livstegn!! — Embryets Liv i de første Maaneder quali-ficerer det ligesaa lidet til Daab, som til Nydelsen af borgerlige

*) Bedenklichkeiten über die Taufe der Kinder besonders der Abor-tus. Augsburg 1786. 8vo.

Rettigheder; altsaa bliver ikkun den i Lovene antagne Vitalitet tilbage, der regnes fra den 7de Maaned. Ikkun denne giver Berettigelse til Daab og til Arv. — — Hvad *Misfosteres* Daab angaaer, da mener jeg, at Börn med menneskelig Skikkelse vel kunne gjøre Fordring paa den. Jo större Fuldkommenhed Lernerne have, og jo större Liighed med menneskelige, desto mindre Betænkelighed; men i de Tilfælde, i hvilke menneskelig Skikkelse er tvivlsom, er det raadeligst at undlade Daaben. Den tvivlsomme Skabning kan ved Daaben hverken vinde eller tabe, men en ærværdig, hellig Ritus nedværdiges, vanhelliges. Og hvilken fornuftig Mand kan billige Sligt?" — —

Bör da efter Indholdet af denne Deduction *Daaben*, som et autoriseret Tegn paa Indlemmelse i det christelige Samfund, ikkun tilstaaes menneskelig Byrd, som besidder Vitalitet, eller Evne til at kunne fortsætte selvstændigt sensorielt Liv efter Födselen? — Bör *Personlighed*, *Ret til at arve* m. v. ved Daaben kun tildeles Fostere, som ere fødte levende, efter Svangerskabets 6te Maaned, fordi hver menneskelig Byrd, för denne Termin, efter Naturlovene for dens Udvikling, er non vitalis, altsaa ikke kan blive i Live, om den end strax efter Födselen udtrykker det vegetative Livs Phænomener? — Bör en Kone, som under sit förste Svangerskab mister sin Mand, og derefter föder et ikke vitalt Foster, om det end döbes, som Moder til et saadant Foster ikke være uberettiget til at arve sin afdöde Mand? — Bör Abnormiteter, f. Ex. Acephali eller saakaldte Kattehoveder, eller Fostere, som mangle enten Lungepulsaaren eller noget andet absolut nödvendigt Organ for Menneskets selvstændige Liv,

om de end i Övrigt ere velskabte, fuldmodne og levende Fostere, alligevel betragtes som ikke vitale, da ogsaa deres Död kort efter Födselen er absolut betinget i deres Organisme?

Hvor ønskeligt, om en *skarpsindig* Jurist vilde værdigdisse Spörgsmaal sin Opmærksomhed, og bringe de af *Gruener* opstillede Grundsætninger i Harmonie med Danske Lovs 5-2-50 og 31! — "Egtebarn tager Arv efter Fader og Moder, om det vorder levende födt og döbt, og ikke ellers." — "Tvistes der om Barn er levende födt og döbt, da bör sligt med trofasteste Vidner at bevises." —

Hvor ønskeligt ogsaa, at det ved en *philosophisk* Anskuelse maatte vorde tilfulde oplyst, om Tilintetgjörelsen af en födt Mola (eller saakaldet Maanedskalv, som indslutter et Embryo), af et födt utidigt Foster, og af nysanföorte ikke vitale Abnormiteter, kan og bör betragtes som *Menneskedrab* eller ei!

Endelig spørger jeg:

III. *Bör Hypothesen om den mödrene Phantasies Indvirkning paa Fosterets Form ansees som paalidelig nok til at kunne følges i Retsforhandling?*

Hvad jeg selv troer, det har jeg vel tydeligen nok udtrykt; men saalænge der endnu gives Mænd af dyb Indsigt og udmærket videnskabelig Hæder, der forsvare den modsatte Mening, er dog Spörgsmaalet langt fra at være afgjort. Efter hvilke Grundsætninger vilde da Retten dömmе, om der f. Ex. — som mod Slutningen af forrige Aarhundrede i *Berlin* — opstod Sag mellem en Neger, der var gift med et europæiskt Fruentimmer, angaaende hendes Nedkomst med

et hvidt Barn? Skulde Justitia i blind Tillid til Hypotesen ville paanöde Negeren et saadant efter dets Oprindelse abnormt Barn som hans ægte Afkom? — Det blev paalagt Overmedicinalcollegiet i Berlin, at afgive sin Betænkning over det Spörgsmaal: Kan en Neger mueligen avle et hvidt Barn med en hvid Qvinde? Collegiets Svar blev efter en udförlig Deduction *benægtende* *). Det udledte sit Svar meer af paalidelige Kjendsgjærninger, end af hypothetisk Raisonnement. Jeg vil derfor ikke söge at bestyrke dets Udsagn med den af flere Naturgrandskere fremsatte Ytring, at ingen kjödelig Beblandelse vil være frugtbar, naar Qvindens Phantasie under Samlejet tumler sig med andre Objecter, eller Manden har Andet i Hovedet end hvad der hörer til Productions-Acten **). Men jeg tör dog spørge: Er det ikke en historisk Sandhed, at Sultanen, som lader sine Damer i Seraillet bevogte og opvarte af *castrerte* Negere, gör Alt for at give disse ulykkelige Halvmænd et saa fælt, afskyeligt Udseende som mueligt, for selv, i Sammenligning med dem, at synes desto tækkeligere og behageligere; og er det ikke lige saa sandt, at Sultaninderne desuagtet altid föde hvide Börn? Kan det bestaae med Hypotesen, at disse Qvinder, som efter deres Stilling maae være phantastiske Væsener i höi Grad, alligevel ikke undertiden skulde föde sorte Börn, — Börn, som i Farve og Form udtrykke Lighed med hiine deres mishandlede Slaver, som

*) s. *Pyls* Aufsätze &c. 7te Sammlung p. 262.

**) *Müllers* Diss. sistens nævorum origines §. 21.

de daglig have for Öinene? — Mon ikke ogsaa disse Qvinder vilde være mere udsatte for at *forsee* sig paa deres Slaver, dersom disse *ikke* vare Gildinger? — —

(Forelæst det K. D. Videnskabernes Selskab i Aaret 1818.)

R e t t e l s e r.

Pag. 14 i Anmærkningen Lin. 7-8 nigricantis congressu prodeunt. I æ s : nigricantis, qualis eorum est, qui ex nigritæ & albicantis congressu prodeunt.

— — Lin. 8 *Fuirenum* l. *Ficium*